Рада Ђуричин

МОЈЕ МОНОДРАМЕ

Издавач:
Фестивал монодраме и пантомиме Земун

За издавача:
Борислав Балаћ

Уредник:
Радомир Путник

Рецензенти:
Олга Савић
Радомир Путник

Ликовна опрема и прелом:
Зоран Михајловић

Лектор:
Бранимир Путник

Слог:
Татјана Марковић

Штампа:
Макри комерц Земун

Тираж:
500 примерака

МОНОДРАМЕ РАДЕ ЂУРИЧИН

Одакле је дошла и како је ступила у позоришни живот та чудна биљка, самоникла у окружењу широких поља позоришних делатности? Шта хоће, зашто се одлучила да буде сама? Зашто игра своју игру, не тражећи да буде бирана, нити да јој неко други одређује место и кораке у игри?

Постоји мишљење да се глумци прихватају овог тешког и одговорног задатка зато што нису довољно заступљени у ансамбл-представама. То није тачно, мада се и то дешава. Могу одмах навести читав низ глумачких великана, и код нас и у свету, веома запослених у ансамбл-представама, и то не само у позоришту, већ и на филму и телевизији, који су посегнули за монодрамом. Зашто?

Пре свега ту имаш могућност да сам одабереш текст који одговара твом сензибилитету, твом промишљању друштва у коме живиш и твојим емоцијама. Није важно да ли је такав текст написан пре више векова или данас. Од Сократа па надаље, и друштво и појединачна судбина увек могу да те вежу истим нитима.

Рада Ђуричин је за своју прву монодраму одабрала текст Еразма Ротердамског **Похвалу лудости,** написану на размеђи 15. и 16. века. Овај мали сатирикон имао је тада велики одјек у разним друштвеним круговима, почев од теолошких па до грађанских.

Осавремењену адаптацију овог дела, "посољену" ту и тамо досеткама Матије Бећковића (који ће се у позоришни програм уписати као "спољни суфлер"), Рада Ђуричин је премијерно извела 1975. године. А могла би и данас, 2005. да је игра са истим, а можда и већим ентузијазмом.

Из текста Еразма Ротердамског, филозофичног, често опорог и саркастичног, Рада је одабрала оно што је игриво. Њена Богиња лудости је млада, лепа, елегантна, а своје пратиоце: самољубивост, ласку, притворност, лицемерност… третираће више као несташну децу, него као претећу опасност по судбину света. Све је конципирано и сачињено тако да и гледаоци буду увучени у игру. Нека после размишљају о озбиљности онога што су чули. Док игра траје нека се опусте и пристану да се и сами мало "лудирају", да им Лудост седне у крило, или да их позове на плес, необавезно проћаска са њима, а онда, уз тако створену присност, убаци по коју горку опаску коју ће одмах потом пошећерити новом импровизацијом.

У грађењу ове представе Рада је имала драгоцену помоћ редитеља Љубомира – Муција Драшкића, и самог склоног оваквим »озбиљним лудоријама«. Премијера је одиграна у Атељеу 212, у салону за пријеме, и већ тада је, кад је као што знамо најтеже створити неопходну меру опуштености, одлично "профункционисала". Касније ће прошетати и другим градовима и сценама и имати дуг, веома дуг живот.

Убрзо затим стиже и код нас светски бестселер **Страх од летења** младе америчке списатељице Ерике Јонг која отвара тему еротике (углавном власништво мушког пера) слободно, без длаке на језику, чак са помало дрским погледом из "женске перспективе". Био је то изазов коме Рада Ђуричин није могла да одоли. О женској сексуалности се обично није говорило у патријархалним, углавном, малограђанским срединама, па чак и у најцивилизованијим друштвима. Направила је адаптацију романа, и 1979. у Позоришном салону ЈДП-а , почео је живот њене друге монодраме.

Исповест јунакиње романа, младе жене која спремно улази у авантуру названу "слободна шева" има своју развојну линију. ("Зашто ја не бих смела да будем срећна? Зашто то не ваља?") Мешају се емоције, жеља за поседовањем, преиспитивања првобитног става, осећања кривице... Али то је пут којим мора проћи свако ко жели да се ослободи позајмљених крила и пронађе своја сопствена. Пут сазревања и самоспознаје.

Ова монодрама постала је не само позоришни бестселер, већ је унела и једну новину. После представе вођени су разговори са публиком на те теме, у којима су, осим Раде, учествовали и многи наши угледни социолози и психолози. Са овом представом Рада Ђуричин обишла је многе градове бивше Југославије, а онда је стигао и позив за гостовање у САД. Уз помоћ америчког глумца Фил Брауна , Рада је научила свој **Страх од летења** на енглеском, и успешно га приказала на феминистичком скупу у Вашингтону, студентима на универзитету Конетикат, и у позоришту, у Индијанаполису. "Била је то моја највећа храброст у животу" - често понавља Рада. Чак је са студентима водила и разговор после представе! Том приликом срдачно се срела и са Ериком Јонг.

"Женско питање" је предмет интересовања Раде Ђуричин. Позната је и њена ТВ серија "Мушки род – женски род", коју је, као коаутор, са Драганом Клаићем, уређивала и водила и у чијим је епизодама било и оштрих полемика еминентних личности оба пола и

занимљивих прилога о женама радницама, домаћицама, о васпитању деце, од вртића, до факултета….

Зато није нимало чудно што је следећа Радина монодрама **Ох, ја сам врло, врло срећна** Дариа Фоа (касније добитника Нобелове награде) и његове супруге, глумице Франке Раме. Ова представа укључује две монодраме **Усамљену жену** и **Буђење**. У првој је реч о жени-домаћици коју љубоморни муж држи закључану у стану, а она затечена у том понижавајућем положају гласно размишља о свом скученом животном простору, о чежњи за љубављу, без пробуђене свести да може свој живот да промени… У другој је протагонисткиња фабричка радница коју после напорног посла чекају све обавезе у кући и око детета, која увек последња леже и прва устаје, увек неиспавана и у јуришу…

Заједнички наслов ове две монодраме **Ох, ја сам врло, врло срећна** – одлично се уклапа и у иронични став писца, вечитог бунтовника и заштитника угрожених, коме се Рада извођењем ове представе свесрдно придружила.

У току турнеје по Истри, после представе одигране у фабрици трикотаже "Арена", пришла је Ради једна радница: "Све је ово као у мом животу, само ја имам двоје деце! А мој муж, мој ***Луиђи***, такође ради у овој фабрици. И он вас је гледао, али није аплаудирао, одмах је отишао."

Роман – писмо Милована Данојлића **Драги мој Петровићу** био је, у време када је написан (1987-1988.), и провокативан и потребан некој врсти националног освешћења. Зато се Рада и одлучила да га приреди за сценско извођење. Ова представа је имала одјека и задржала се на репертоару Позоришног салона ЈДП-а до распада Југославије. Гостовала је и у иностранству, за наше исељенике… Али из данашње перспективе, после свега што је наш народ преживео (о чему је и Данојлић објавио серију текстова), најрадије се сећам последњих речи у монодрами:

"Хоћу да верујем у тајну, препородилачку снагу народа. Мора да постоји неко ***могућство*** које још нисмо именовали."

О бомбардовању се много писало, готово да нема српског романа после 1999. године који није дотакао ту тему. Али Момо Капор је један од ретких који је пратио дане, месеце и године блокаде, исписујући у ***Политици*** своју редовну рубрику на ту тему.

Рада Ђуричин није одолела ни том изазову. Све ми се чини да ћемо, пратећи ток њених монодрама, доћи до закључка да ниједна

значајна лична и друштвена тема није остала ван домена њених глумачких и позоришних интересовања.

Капорови текстови послужили су јој да ту болну садашњост смести у оквир **Кабаре ембарга.** Сонгове је сама певала, уз помоћ две гитаре (Владе Цвејића и Владе Рацковића). Њен апсолутни слух и баршунасти глас (веома ретко га је, за разлику од других глумица, користила на сцени), моделирао је различите варијације овог кабареа, од бунтовних, до лирских. За мене је остала посебно упечатљива прича о девојчици која чека у реду за хлеб и у којој Рада препозаје своју двојницу из давних дана сиромаштва и оскудице, али са истим сјајем у очима. Јер, "Она не да да је сломе"… Инат и пркос нису нипошто нека наша случајна традиција. То је начин опстанка у тешким и суровим временима која нас често, можда сувише често походе. И наша највећа песникиња, Десанка Максимовић, оставила је о томе истовремено болно, али и љубављу озарено сведочанство.

Рада Ђуричин позабавила се и Десанком Максимовић, али из неуобичајеног угла. Основ представе **Опоруке Десанке Максимовић** су њене изјаве, које је прикупио песник Драгомир Брајковић, њене мисли изречене у прози. Сви који смо познавали Десанку Максимовић, а познавала ју је и Рада, знали смо да је реч о изузетно мудрој личности, вечне свежине и готово детиње непосредности. Они који нису имали среће да је упознају, у овој представи упознали су је и са те стране. Наравно да нема вечери о великој песникињи Десанки Максимовић без њених звучних и емотивних стихова, па су такође део и ове представе.

Тумачећи лик наше Песникиње Рада се клонила имитације (тек ту и тамо неки карактеристични гест и враголасти осмех), али се зато пуном уверљивошћу поистоветила са Десанкиним ставовима, топлим сећањима на оца и мајку, завичај и љубав према народу коме је свим срцем припадала.

Фрула Боре Дугића срећно се уклопила у њена казивања и давала посебан тон узбудљивости ове представе.

Недуго затим, баш у време бомбардовања Србије, Рада је у ЉУБИЧАСТОМ ПОЗОРИШТУ - Риге од Фере 4 - извела представу, или тачније речено: концерт за женски глас и виолончело, по тексту – поеми Лидије Николић, књижевнице млађе генерације, која се већ опробала и у поетском и прозном стваралаштву. **Бити ничији** је болна исповест о неутаженој љубави и бујици емоција које она изазива. Поема Лидије Николић се својим посебнм сензибилитетом, у неким космичким сферама, додирује са поезијом Силвије Плат.

Чини ми се да је пронађен прави начин тумачења ове поеме у концертном извођењу са два пулта. Један за Раду која говори – чита исповест женског гласа, и други за којим виолончелиста Ладислав Мезеј, као мушки глас, интерпретира теме Баха и Чајковског. То није музичка пратња, то је дијалог два инструмента, те према томе ово тумачење поеме Лидије Николић има своју посебност.

Са **К.И. из *Злочина и казне*** догодило се, ако дозволимо себи мало патетике, нешто судбинско. Али то је тако у складу са Достојевским (ако било шта са њим, тако неусклађеним, може бити у складу). На 34. Битеф стигла је представа написана 1993. године, чији је аутор Данил Гинк, млади руски редитељ и драматург. Изведена је у московском позоришту ТЈУЗ и потом обишла скоро читаву Европу, овенчана многим наградама. У Београду је играна два пута, у скученом простору Ликовне академије, у којој је могло да стане четрдесетак гледалаца. И Рада је била међу њима. Очарана представом замолила је Новицу Антића да јој текст преведе са руског. Прочитавши превод одлучила је да направи СВОЈУ представу. Оно што је она видела у тексту долазило је из другог света и другачије осећајности. Видела је К.И. као Катарину Ивановну, побуњену личност грађанског друштва у којем је њен отац нешто значио, а она стекла образовање са којим је могла да буде учитељица страних језика или музике, да је судбина није гурнула у ћорсокак, из кога више није било излаза. Над одром мужа, који је пропио све што је зарадио, остављена сама са малом децом, Катарина Ивановна, та епизодна личност из ***Злочина и казне*** Ф. М. Достојевског, постаје личност која оптужује цео свет, почев од оних који је директно угрожавају избацујући је из каквог-таквог прибежишта на улицу, до оних који су дошли на дању да се наједу и напију њене беде. Ова опора и горка представа, која нас подсећа и на многе судбине наших избеглица чији су домови и егзистенције порушени, имала је у Ради Ђуричин свог правог тумача. Њено животно и глумачко искуство слило се у лик Катарине Ивановне богатом палетом емотивних и психолошких валера, који ову монодраму чине њеним најзначајнијим подухватом на том пољу делатности. То потврђују и награде и признања која је за ову представу добила.

И тако, вечити Достојевски на крају, као и вечити Еразмо Ротердамски на почетку, заокружују причу о нашем добу коју нам је Рада Ђуричин својим монодрамама испричала.

Олга Савић

Атеље 212 – Салон

Еразмо Ротердамски

Похвала лудости

Превод са латинског: Даринка Грабовац

Адаптација: Рада Ђуричин

Спољни суфлер: Матија Бећковић

Режија: Љубомир Драшкић

Костим: Мирјана Марић

Избор музике: Војислав Костић

Игра**:** Рада Ђуричин

Премијера 12. децембра 1975.

Представа је имала преко 600 извођења. Организоване су и турнеје по свим републикама СФРЈ.

Из Салона Атељеа 212 прешла је у Театар у подруму, а 9. новембра 1990. обновљена је у Позоришном салону Југословенског драмског позоришта, уз музичку пратњу Саше Суботе.

“Похвала лудости “ била је посебно режирана и за ТВ Нови Сад.

Еразмо Ротердамски

ПОХВАЛА ЛУДОСТИ

Адаптација: Рада Ђуричин

Добро вече, даме и господо. Дозволите ми, пре свега, да вам се представим. Ја сам богиња лудости и моје је име Лудост. Мило ми је што смо заједно и ако вам није тешко да ми поклоните своју пажњу, ја бих вам одржала један говор. Додуше неприпремљен и говорнички недотеран, али ја сам таква, ја волим да причам што ми прво падне на памет. Ево, обузела ме је жеља да вам испричам похвалу у част моје личности или краће, у част лудости.

Само одмах да вам кажем – презирем мудраце који проглашавају највећом будалом онога ко се сам хвали. Шта је, молим вас, пристојније него да Лудост сама себи пева славопојке?! Ко би ме боље насликао од мене саме? Да нисам некоме од вас боље позната? И најзад – ја се држим оне старе изреке: ако нема ко да те хвали, хвали се сам!

Али, пре него што почнем, дозволите ми да вам представим своје верне сараднике помоћу којих ја, Лудост, држим под влашћу читав свет и владам и над владарима. То вам је, пре свих, Самољубивост, зовемо је Нарцис. Па њена рођена сестра Ласка, Ласкица, мала, слатка Додворница. Затим Лакомисленост – Није важно, Лако ћемо, Свеједно је. Па Заборавност – Амнезија, Одсутница. Онда Леност – Лезилебовица, Трутица, Паразитица. Па Разузданост, наслада,

Неискреност, Лицемерност, Искључивост... Али, зашто их представљам, кад их ви добро знате, то су ваши сарадници, зар не?!

Будите сада стрпљиви и слушајте колико ја, Лудост, доносим користи људима и како далеко допире моја моћ.

Пре свега – шта је то живот и да ли живот има икаквог смисла, ако се лишите уживања? Који то дан живота не би био досадан и тежак, кад га човек не би засладио уживанцијом? Живот је пријатан кад се не мисли ништа! Како је то добро рекао Софокле, тај никад довољно хваљени Софокле.

Али, вратимо се мојим заслугама: ко од мене, Лудости, више учествује у рађању живих бића? Чак и сам краљ мора да ублажи свој титански поглед и да по глумачком обичају узме туђ лик, ако му се прохте да прави мале краљеве. Лудост мора позвати ако хоће да постане тата.

Али зашто ја не бих, по свом обичају, разговарала са вама отвореније: Који удови рађају децу? Угледни – као што су глава, руке, ноге, врат? За уд који продужава људски род тешко је рећи да је угледан! Он је тако глуп, смешан и заостао, да му се ни име не може изрећи без кикотања.

Или ви можете? Немојте, не би било згодно.

Сва животна задовољства долазе од моје дарежљивости. Ево, рецимо, која је прва или нарочита наслада у људском животу?

Љубавна уживања!

А ко крчи пут ка тој нарочитој наслади? Лудост!

Претпостављам да ви имате извесних искустава с мушкарцима?

Вероватно сте запазили какве све глупости говоре женама и какве све будалаштине праве не би ли им жене пружиле уживање.

Па гозбе и све оне уобичајене навике при гозбама – игра, шала, певање, наздрављање – све то, наравно, нису измислили мудраци, него опет ја, Лудост, на срећу људског рода. Надам се и на вашу личну срећу?!

Истина, има људи који презиру ту врсту уживања, мислим на гозбе, и говоре како је пријатељство једина ствар коју треба поштовати. Али шта ћете рећи ако вам докажем да је лудост и почетак и крај и тог великог добра?

Прикривати мане пријатеља, бити слеп за њих, заваравати се, па чак волети њихове крупне мане и дивити им се као да су врлине, зар вам то не личи на лудост?

Лудост, кажем вам, једино лудост склапа и одржава пријатљство!

Природно да све што сам вам говорила о пријатељству може у много већој мери да се односи на брак.

Зар бисте ви навукли себи брачни јарам на врат да сте претходно проценили јаде заједничког живота?

Или која би жена да није мене, Лудости, и моје сараднице Лакомислености пристала на брачне дужности да је претходно промислила како је опасан порођај и како је тешко васпитање деце?

Да први човек није био глуп, други се никад не би родио!

А колико би се тек развода бракова дешавало и још много горих ствари од развода кад кућну заједницу мужа и жене не би потпомагале и одржавале – Ласка, Шала, Попустљивост. Неискреност, Лукавост – све саме моје сараднице.

Без посредовања Лудости не би било никакве везе која би дуго трајала: народ не би трпео краља, господар слугу, учитељ ученика, сусед суседа, жена мужа – ако не би један другог час варали, час се

један другом улагивали, час опет паметно попуштали, ако се не би, једном речи, наслађивали неким медом лудости.

Даме и господо, уздржавајте се од сваке везе с мудрошћу и са мном, са Лудошћу проводите век. Онда нећете знати ни за какве бриге и живећете у вечној младости!

Драги поклоници лудости – надам се да у то не сумњате. Познато вам је како изгледају они који су се задубили у студије филозофије или у нека друга озбиљна питања. Већином остаре пре него што су и окусили младост. А насупрот њима – погледајте моје будале: утовљени, округли, добро затегнуте коже, прави прасци, као што се каже, који никад не би осетили незгоде старости кад се не би понекад заразили у додиру с паметним људима. Што се, истина, дешава, јер свет је тако уређен да човек не може бити потпуно срећан. Људи имају само онолико среће колико им ја, Лудост, дајем!

Видим да се саглашавате са мном. А и како не бисте кад добро знате да је глупост у центру пажње, да је глупост популарна, да једино глупост има перспективе.

Драги поклоници лудости, када бисте са неке високе осматрачнице посматрали живот људи на земљи – видели бисте коликим је несрећама изложен, како је бедно и прљаво рађање, како је мучно одгајање, каквом је све насиљу изложено детињство, на колико је тешких послова приморана младост, како је страшна старост и како је свирепа неизбежност смрти. Уз то безброј опасних болести, незгода, невоља... Да не помињем она зла која човек наноси човеку: сиромаштво, тамница, подлост, неверност, издаја, пљачка, насиље... Ко би их све набројао?!

Али зато сам ја, Лудост, ту да помогнем људима, да их подржим у незнању, у лакомислености, у забораву, у нади... И захваљујући мојој помоћи људи не желе да напусте овај живот. Чак ни они које сам живот већ годинама напушта. Напротив – уколико људи имају мање разлога да живе, утолико више желе да живе, па чак ни гађење не осећају према животу.

Ево, погледајте, на пример, старце: ружни, криви, смежурани, а радују се животу и понашају као младићи. Један фарба седе косе, други периком скрива ћелавост, трећи се смртно заљубљује у неку девојчицу... Једном ногом у гробу, жени се девицом, која га, истина, брзо закити роговима. Али то се дешава тако често да изгледа као нека појава за похвалу. Исто тако су забавне и старе намигуше. Човек би рекао да су се из гробница подигле, а оне непрестано брбљају: Ох, како је живот леп! Разуздане, похотљиве, за добре паре доводе неког мркача, непрестано румене лице, не мичу се с огледала, певају искиданим, отрцаним гласом, пију, пишу љубавна писма... Свет исмејава њихово понашање, и свет има право, али бапци се допадају сами себи и уживају сва задовољства!

Е, видите, сада бих хтела да свако од вас добро промозга: да ли је боље живети у лудости, или, како се то каже, тражити греду па се обесити?

Оно што сам вам малочас рекла да се такав живот у јавности сматра срамотом – то за лудаке нема никаквог значаја. Они то зло не осећају. А ако шта и осете – боли их брига. Шта смета што ти цело позориште звижди? Пљескај ти себи сам! А до тог степена савршенства може довести само лудост!

Филозофи се наравно буне: то је оно најбедније што Лудост држи људе у заблуди, обмани и незнању! Ја не разумем зашто они то називају бедом, кад бити луд значи бити човек. А ниједно биће није несрећно ако живи у складу са својом природом. Нећете, ваљда, прогласити несрећним коња зато што није учио граматику или вола зато што је неспособан за гимнастичке вежбе?! Као што коњ није несрећан због непознавања граматике, тако ни луд човек није несрећан, јер је лудост део његове природе.

Даме и господо – човеку је додељено много више страсти, него разума. И то у односу 24:1. Мозак му је сабијен у уски кутак главе, а читаво тело му је препуштено страстима. Осим тога – том усамљеном мозгу супростављена су два моћна непријатеља: срџба која господари у срцу, извору живота и пожуда која себи врло широко присваја власт, сасвим доле до препона. И шта може разум против те две удружене силе?

Наравно – мудраци ми опет приговарају: човеку је дата особита способност за науку и уметност и помоћу њих надокнађује оно што му је природа ускратила. Којешта! Зар би природа која је тако марљиво бдела над мувама, биљем и цвећем – заспала баш над човеком? Наука се увукла у људски живот заједно са осталим невољама и потиче од демона. Демон на грчком значи мудрац.

Ја од филозофа једино ценим Питагору. Тај је преживео не знам колико метаморфоза. Био је филозоф, мушкарац, жена, краљ, риба, жаба, мислим чак и сунђер. И тврдио је да ниједно живо биће није несрећније од човека, јер су сви, осим човека, задовољни границама своје природе. Осим тога – Питагора првенство даје незналицама и

сиромашним духом, а оне који изучавају мудрост сматра највише удаљеним од среће.

А то је жива истина, зар не?

Лудаци не пате од гриже савести, не узнемиравају их невоље које прете, не растржу их хиљаде брига у којима се губи овај живот. Живе – уживајући! Сем тога – гдегод се појаве доносе радост и весеље. Сви их примају као своје, хране, негују и дозвољавају им да без икаквих последица говоре и раде што им падне на памет.

Управо сам добила писмо од једног глупака. Ево шта пише:

Ја сам глупак - али се тога не стидим. Ако сам глуп - нисам будала. И ја мислим да је борба против глупости неоправдана. Зар ми немамо данас против чега другог да се боримо? Зар је глупост највећи проблем овог друштва? Као да све имамо, па нам само глупост смета!

Уосталом - у закону нема ниједан параграф против глупости. То је једно. А друго - глупост има много преимућстава над памећу: глупацима је све јасно, глупаци не постављају питања, не траже одговоре, свако им је објашњење добро, сваки одговор тачан, свако решење једино могуће, сваки излаз прави! Осим тога - глупост се предаје по школама, глупост се преноси с колена на колено, глупост је ушла у енциклопедије. Постоје антологије глупости, циклуси глупости, симфоније глупости, кулминације глупости. Глупост је читава једна филозофија. И шта су, молим вас, паметни више постигли од нас? Рођени брат ми је паметан и стално кука - нема шта да једе! Носи моја одела, воли моје бивше девојке и не враћа ми кусур кад га негде пошаљем.

На ком је то пољу памет тријумфовала и када? Кад сте последњи пут чули паметног човека и шта вам је рекао? И што је

најважније - да није нас глупака - ко би тако ревносно и убедљиво, без икаквих аргумената, неуспехе проглашавао успесима? Ко би веровао?

Не - ми не смемо дозволити да нам било ко соли памет. Физички смо јачи, духовно здравији. Памет је неизлечива болест.

И зато - не смемо одустати од глупости. Морамо ићи - до краја!

Даме и господо, поклоници лудости – као што видите – моји лудаци су срећни људи, задовољни собом! А том задовољству собом – пре свега – треба захвалити мојој првој сарадници – Самољубивости. Јер захваљујући њој нико није незадовољан својим изгледом, даром, родом, положајем или домовином. Ирац се никад не би мењао са Италијаном, Француз са Енглезом. Ругоба, ружнија од сваког кромањонца, указује се себи као Аполон. Неко шестаром повуче три линије и већ мисли да је Еуклид. Није залуду речено: кад би све главе пустили низ улицу – свак би за својом потрчао!

Самољубивост није ништа друго, него кад се човек сам себи улагује. А кад се улагује другоме – онда је то Ласка. Ласкица, мала слатка Додворница.

Кажу да се Ласка не слаже са оданошћу! Ја знам да постоји и нека врста штетног ласкања којом се поједине варалице и потсмевачи служе да привуку будале у своју мрежу. Али то није моја Ласка. Моја долази од извесне добродушности и искрености.

Како сте лепи!

Моја Ласка подиже малодушне, држи у слози заљубљене... Па зар има чега лепшег и услужнијег него кад мазга чеше мазгу?!

Али зашто ја вама о томе говорим, кад ви добро знате колико ласкање доноси уживања.

Било ми је заиста задовољство да будем у вашем друштву!

Мудраци кажу: Несрећа је бити обмањиван. А ја вас уверавам: Много је већа несрећа не бити обмањиван!

Као што видите, даме и господо, људи су срећни захваљујући мојој спремности да чиним доброчинства и једино Лудост, од свих богова, обухвата цео свет љубављу. Знам – сада мислите: али Лудости ипак нико не приноси жртве и не подиже јој храм! Имате право! И морам вам признати да ме таква незхвалност прилично чуди. Међутим - будући да сам по својој природи доброћудна - ја то људима не узимам за зло. А - уосталом - шта ће мени жртве кад ме сви носе у свом срцу, шта ће мени храм кад је читав овај свет моје светилиште. Верника једино немам тамо где нема људи. А толико луда нисам да тражим кипове и слике. Мени је подигнуто онолико кипова колико има људи на свету. Сваки човек је мој споменик, моја жива слика и прилика.

Имам утисак да неки међу вама сумњају у то што ја, Лудост, говорим. Добро, навешћу вам и мишљења угледних људи.

Цицерон каже: "Свет је пун лудака. Највећа је мудрост да се правиш луд кад треба". Соломон у Светом писму каже: "Таштина, над таштинама, све је таштина". А Свети Павле: "Бог је одлучио да помоћу лудости сачува свет". Христос је своје изабранике назвао овцама, од којих, као што знате, нема глупљих животиња на свету.

А шта друго садржи Илијада, него махнита дела лудих краљева и народа. И најзад – лудост је у милости вишњих, њој се опрашта све, а мудрима ништа. Похвали лудости заиста нема граница!

Даме и господо, можда се некоме од вас још увек чини да у овој похвали лудости има више дрскости него истине. Завиримо зато још мало у људски живот.

Ево, пођимо од обичног света. Он је сав на мојој страни. Он обилује толиким врстама лудости и сваког дана измишља толико нових варијанти - да ни хиљаду Демокрита не би било довољно да све то исмеје.

Какво је то позориште: један је смртно заљубљен и уколико му девојка мање узвраћа љубав, он је све више воли. Други целог века мотри на жену, а она му ипак набија рогове. Трећи види врхунац своје среће у спавању и нераду. Па онда имаш присталице заједничке својине. Мирне душе покупе све што нађу без чувара, као да им је од оца остало. Неки су срећни што их свет сматра богатим, мада код куће цркавају од глади. Један се труди да уведе нов друштвени поредак, други прави ред у друштву, јер га нема у глави!

Али да не бисте помислили како је само обичан свет на мојој страни - поменућу вам и неке од оних који имају изглед мудрости, а такође су моји верни поклоници. То су, између осталих, сви они који желе да стекну бесмртну славу објављивањем књига. Све су то моји дужници, нарочито они који пишу глупости... Мада они који пишу углађено, по укусу малог броја учених људи, достојнији су жаљења него зависти. Никад задовољни својим рукописима, стално нешто дописују, преписују, злопате се девет година док им се не испили рукопис. Бедну награду и хвалу незнатног броја читалаца плаћају пробдевеним ноћима, знојем и мукама. Додајте томе и упропаштавање здравља, сиромаштво.

Надам се да вам је сада јасно колико је срећније у својој лудости моје пискарало! Не зна за ноћни рад, што год му падне на памет, што год му налети, макар били његови снови - запише! У ствари - не зна шта мисли док не напише. А кад напише - чуди се шта је написао!

Сваки стих му је почетак нове песме. Добро зна да ће му, ако напише неке будалаштине, одобравати велики број људи, што ће рећи, сви лудаци и незналице. Па шта с тим што га и презире оно нешто упућених, кад ипак читају његова дела. Шта вреди критика тако малог броја људи, према супротном мишљењу огромне већине. А још паметније раде они који туђа дела објављују као своја!

Поменућу вам још и владаре. Када би краљеви и кнезови имали само зрно соли у глави да ли би било нешто жалосније од њиховог живота? Јер онај који управља државом мора да води јавне, а не личне послове. Сме да мисли само на општу корист, не сме ни за длаку да се удаљи од закона који сам доноси. Никад не сме да заборави да је изложен погледима свих и да се његов пример простире далеко као епидемија. Осим тога положај владара повлачи за собом огромна искушења: слобода, забаве, раскош, дворске будале... А све то изискује много труда да не забораве на своје дужности.

Значи - када би краљеви и кнезови размишљали о тим и многим другим стварима, а размишљали би кад би били паметни, мирног сна не би имали и сваки би им залогај запињао у грлу. Али сам зато ја ту - Лудост - да и њима помогнем, да бриге оставе боговима и да се мирно одају безбрижном животу. Убеђени да ваљано испуњавају владарске дужности ако су непрестано у лову, ако тумарају по свету, ако се одушевљавају сопственим мислима, ако све што светли, попут свраке, краду од народа и преносе у своје гнездо. Па чак и ако своје државе ратом и крвљу учвршћују и проширују и то безумље побожношћу и храброшћу називају.

Али доста о краљевима и кнезовима. Још ће неко помислити да сам сатиричар. А ја сам само хтела да вам покажем да Лудост сви

поштују и да нема човека који живи пријатно а да није упућен у тајне лудости, да не ужива моју, нашу милост. Срећа воли оне који не размишљају много, воли смелије људе. И зато лудаци пливају у новцу, седе на крми државе и уживају као шарови.

И још нешто, драги поклоници лудости - људски живот је нека врста комедије у којој сви играју, свако са својом маском, свако своју улогу, и не само једну. Све је на свету привидно, па се и људска комедија не изводи друкчије. Зато наопако раде сви они који траже да комедија не буде комедија, који не желе да се прилагоде садашњем тренутку и користе приликама и који заборављају оно старо правило при гозбама: или пиј, или одлази!

Ако вам се, даме и господо, овај мој говор учинио сувише дрским и брбљивим, узмите у обзир да је све то говорила Лудост. Али се ипак сетите и оне старе грчке изреке: често и луд човек говори исправно.

Јел' ви то очекујете неки епилог? Па ви сте заиста луди ако мислите да се ја сећам шта је било у овој гомили речи коју сам испред вас истресла. Стара је изрека: мрзим друга у пићу који се свега сећа. А ја мрзим слушаоца који се свега сећа. Зато, славни поклоници Лудости, будите ми здрави и весели, живите пијте и причајте лепше него што је било.

Југословенско драмско позориште – Позоришни салон

Ерика Јонг

СТРАХ ОД ЛЕТЕЊА

Приредила и игра: Рада Ђуричин

Премијера 16. фебруара 1979.

У Београду и на гостовањима по многим местима СФРЈ, **Страх од летења** одигран је више од 500 пута. Представе су често укључивале и разговоре Раде Ђуричин са публиком, на тему односа и положаја мушкараца и жена. Понекад уз помоћ социолога или психолога.

У Београду, Загребу и Сплиту одржани су и симпозијуми на ту тему, после представе, са више компетентих учесника.

На гостовањима у Вашингтону, Индијанаполису, Универзитету Конетикат и у Солуну Рада Ђуричин је тумачила **Страх од летења** на енглеском језику.

Представа је била на репертоару више од десет година.

Одломак из представе:

…….Упала сам у клопку сопствених страхова да ћу остати сама.
Али зашто? – викала сам. Шта ако си сама?
Зато што губим идентитет ако ме не воли неки мушкарац.
То није истина. Ти пишеш. Људи читају твоје песме, предајеш у школи, потребна си студентима. Имаш пријатеље који те воле. Воле те чак и родитељи и сестре…

То не олакшава моју самоћу. Немам мушкарца, немам дете.

Али деца само привремено припадају родитељима.
Знам.
И знаш да би мрзела мушкарца који би те поседовао, гушио…
Знам, али ипак очајнички чезнем за таквим мушкарцем.

Значи - ти хоћеш слободу и блискост у исто време.

Да.

Мали је број оних који то успеју да нађу. Зашто мислиш да би ти требало да будеш срећна, кад већина људи то није. И ко ти је рекао да је лако живети?!

И тек онда сам почела да схватам да ја у љубави тражим погрешне ствари: да се изгубим у мушкарцу, да престанем да будем јединка, да будем пренесена на небо на позајмљеним крилима. А позајмљена крила обично нестану када су ти најпотребнија. И почела сам да понављам своје име трудећи се да схватим ко сам: Исидора, Исидора, Исидора-песникиња, Исидора научна радница, Исидора будућа ослобођена жена.

И онда сам села за сто и написала шта треба да радим да бих спасла свој живот:

Перо у руке и пут под ноге.
Увек ради оно чега се највише бојиш. На храброст се треба навикнути.
Одреци се свих бескорисних осећања кривице.
Никад немој од патње да стваращ култ. Осећати се јадно није хоби, него запослење с пуним радним временом.
Имај поверења у сопствена крила и спреми се да доживиш 120 година.

Југословенско драмско позориште – Позоришни салон

Дарио Фо и **Франка Раме**

Ох, ја сам врло, врло срећна

Монодраме**: Усамљена жена** и **Буђење**

Превод и адаптација: Рада Ђуричин
Режија: Ивана Вујић
Игра: Рада Ђуричин

Премијера 12. новембра 1982.

Представа је одиграна око 150 пута, у Београду и многим местима СФРЈ. Играна је и у фабричким халама. После неколико година играња, Рада Ђуричин је монодраму **Усамљена жена** прикључила **Страху од летења**.

Из програма представе:

Усамљена жена и **Буђење** су две сценске ситуације, два монолошка крокија набијена гротескним претеривањем и опором веродостојношћу, која предочавају свакодневну стварност жене. Домаћице, изловане од света, и фабричке раднице, исцрпљене обавезама на послу и код куће. Ове две жене, чак иако делују као карикатуре, својим појединачним искуством омогућавају гледаоцима препознавање и промишљање колективног искуства.

Из »Усамљене жене«

…. Куда да идем у мојим годинама и без запослења?! Уосталом – мени је лепо код куће. Имам све што ми треба. Мени мој муж све даје. Имам фрижидер, машину за прање веша, миксер… Имам и музику, чујете ли? Ја сам срећна, ја сам врло, врло срећна.

Вечерња сцена РАДОВИЋ

Милован Данојлић

ДРАГИ МОЈ ПЕТРОВИЋУ

Приредила и игра: Рада Ђуричин
Музика: Енцо Лесић

Премијера 8. фебруара 1988.

Одмах после премијере представа је наставила свој живот у Позоришном салону Југословенског драмског позоришта.

Одиграна је 53 пута, у Београду и на гостовањима у многим местима СФРЈ. Гостовала је и у Сједињеним америчким државама – Њујорку, Кливленду и Колумбусу, у Шведској и Француској.

Милован Данојлић

ДРАГИ МОЈ ПЕТРОВИЋУ

Адаптација: Рада Ђуричин

Прима: Steve Petrovich, 2822 Lincoln Ave, Clevland, Ohio 43220, USA
Шаље: Милица Путник, НХ Станка Павића 2, 11997 Копања, Yugoslavia

Питаш ме, драги мој Петровићу, зашто сам се у последње време разленила у писању? Е, зашто! Кад бих ти само на ово питање одговорила како треба, рекла бих ти врло много о овдашњим приликама и њиховом неповољном утицају на људску душу. Овде ме је све надјачало. Не знаш како, не знаш кад, обузме те сласт умртвљивања, болест спавања. Почнеш уживати у својој запуштености и оглувелости: заборавиш куд си пошао, шта си хтео, и не желиш да те ико на то подсећа.

Да, драги мој Петровићу, опијам се непотребношћу: блаженство које је теби, тамо, потпуно непознато. Теби су важне и ситнице, а за мене, мало-помало, и оно главно губи значај.

Мојим доласком овамо ти и ја смо престали да живимо у истом веку. Летећи авионом са запада на исток, човек се помера и кроз време, уназад, наравно. Између нас је тај океан пун сланих испарења, која нам данонoћно нагризају успомене и везе. Не видимо исто, и не мислимо о истом. Треба да захвалимо нашем лепом матерњем језику што се и

оволико разумемо. Кад бих ти писала на енглеском, не верујем да би схватио о чему ти говорим.

Како год загрејан отуд дошао, овде ћеш се за месец-два охладити. На све стране ће ти се показати зидови и преграде. И оно што се овде око човека привидно креће, не верује да ће игде стићи. То показују и језичке поштапалице са којима се непрестано сусрећеш: нема везе, лако ћемо, нема проблема, није важно, полако-полако, није смрт за врат. И како, драги мој Петровићу, у таквом стању да напишеш писмо? О чему да пишеш?

Драги мој Петровићу, људски јад је свуда исти, али се у малим, у детињству упознатим местима, најбоље се види. У мојој Копањи све замрло. Од живих створења, само се један врабац копрца. Раскопава балегу остављену крај сточног појила. Пун смешног беса и страшљивог нестрпљења, растура топлу хумчицу, а крилима ломата упразно, да одржи равнотежу. Пратећи његову радњу, умало не упадох у јарак. Почели да постављају водовод, раскопали улицу, онда искрсле тешкоће и радови замрли. Ни да прекину, ни да наставе. Дођу изјутра, на посао, па се око ужине уморе, ишчезну некуд, посакривају се дуж реке, и почну се прикупљати тек пред вече. Сатима два ашова забодена у земљу, на сваком по једна избледела блуза, замењују прегаоце којима се изгубио траг и глас.

Улични киоск нов, затворен. Дневна штампа стиже после ручка и продаје се у кафани, за једним столом. У излогу дућана разапета морнарска мајица, преко чијих груди, крупним плавим словима, пише ЈАДРАН! Уз камени степеник неколико флаша допола испуњених устајалом течношћу, вероватно кишницом... Прођеш на крај улице, вратиш се, и већ осећаш кривицу што си ту: да те неко позове на

саслушање, спремно би се одазвао, не би питао ни зашто те, ни с којим правом позива.

А ево ти и извештај са вашара о Госпојини Малој: све што између Копање, Пригревице и Рудне Главе има ноге дошло је ту да се види и да се покаже. И све је на продају: краве, телед, решета за штукатуру, негашени креч који очајава на сунцу, клепане мотике, и тек убране бундеве. Живот се нуди будзашто, али га ни по ту цену нико неће. Људска жудња се сударила са празнином, и судар прешао у велики продужени зев. Думба, думба, дум!

Тресе се трактор заустављен испред кафанске терасе: Сељак свратио да попије пиво, мотор још ради: думба, думба, дум. Певачица у уским сребрним панталонама, извија кукове, микрофон привукла до самих уста, као да се спрема да га прогута: Црни врху крају од Србије, Српска се труба са Косова чује, Слава Србу и Чаруги Јови, Ој војводо Синђелићу, ти си Србе умео заклети... Певачица соколи сустале јунаке, она је преузела улогу гуслара. А гуслари променили теме. Богораде о болестима и сахранама државних руководилаца: разбоље се Вељовићу Вељо, он болује три године дана, њега лечи доктор Меденица, у далекој земљи, у Швајцарској.

Око сточне ваге, развили коло, земља се потреса, думба, думба, дум. Сељачија цупкајући одлази из историје, думба, думба, дум. Игра и игра, баш је брига ко јој стоји на грбачи, увек јој је неко тамо стајао. Полеће ново коло, обвија се око споменика палим борцима. Играју се делије... Живот је кратак, држ' се за батак! За столовима печење с пања, ломе плећке, разваљују вилице, пребирају зубима, као по усној хармоници. Људске главе, главице купуса. Хомо хомини купус.

Ето, то су господа која ме овде окружују, а њихови надимци говоре оно што они једни о другима мисле: Прца, Коџа Коњ, Мајмун Буђало, Брка, Геџа, Џуле, Ркало, Арап, Дрнда, Шоња, Вампир, Трта, Кољач, Чума, Реза, Дрекало, Бува, Црв, Врана, Кер, Карабуџа...

Има једна песма која се овде непрестано емитује преко радијских станица и која иде овако:

Мој Милане, јабуко са гране!

Мој Милане, кад у војску пођеш,

немој нашу капију да прођеш!

Ногом стани, марамицом мани,

нека пукну сви наши душмани!

Молим те, обрати пажњу на ову строфу... Девојка позива драгог, ЈАБУКУ СА ГРАНЕ, да сврати уочи поласка у војску. То је леп обичај, кад младићи полазе на одслужење војног рока, девојке им певају нежне песме. Ова цура, међутим, не позива драгана да се загрле, него да јој он помогне у рату против комшија - душмана који ће због њене радости, ПОПУЦАТИ ОД МУКЕ! Ни у љубави не могу без пакости!

Побегавши на други крај света, помислила сам да се и с мржњом нешто десило, да се, у мом одсуству, истопила и смирила. Преварила сам се. Ништа те овде од мржње неће спасти. Ни један јавни успех, никаква почаст, ни богатство ни слава, неће ти дати сигуран заклон. Њима то ништа не значи, као што им је и све друго до колена. На твој ће докторат погледати с висине – ко га данас нема! – а и твоје богатство ће презрети: безвредно је кад није њихово... Дођеш с краја света, пролупао си се и свашта си видео, а он те гледа с висока: и пре тебе је знао да ћеш се морати вратити.

Тек овде, драги мој Петровићу почнеш достојно ценити ледену хладноћу тамошњих nex-door neighbours, с којима се и после десет година суседовања, на степеништу једва поздрављаш. Тек овде почнеш да жудиш за хладним, мрзовољним, па, ако хоћеш, и лицемерним поштовањем! Могу ти рећи да се, између зверске непосредности с једне стране, и празне пристојности с друге, ја, више, ни једног тренутка не двоумим! Учтивост је лековита и никад ми је није доста. Сита сам прејаких осећања, замршених побуда, етнологије и психологије, душе и свега што је прати!

А с ким се овде дружим? Зближила сам се са неким несродним и далеким светом. И сад, мислим: ако је то могуће, то значи да би се са сваким, било ким, дало друговати и пријатељевати. Немаш бољег избора, приклониш главу, и већ ћеш наћи шта је добро у лошем, шта узвишено у осредњем. Скупили смо се и држимо се по примеру Шопенхауерове бодљикаве прасади: да би нам било топлије, приближили смо се, али пошто су нам бодље накострешене, чувамо неопходно растојање, трудимо се да одржимо топлоту не убадајући се. Наше дружење је нека врста очајничке завере. Споримо се о стварима које нас се, у бити, не тичу много. Кроз ово о чему се може говорити истерујемо све оно друго, недоступно и неизрециво, о чему не умемо и нећемо да мислимо. Тајно очајање се, брбљањем, преобраћа у спокојство и мир.

А о чему се овде највише говори? Углавном о политици. То је поље на којем се људи најлакше сусрећу и најбрже разилазе. Криза код нас, криза у свету, Срби и Хрвати, Срби и Албанци, несрећна судбина српског народа, загађивање природе, опасност од нуклеарног рата, Кинези, Јевреји, Арапи, дугови иностранству, незапосленост... Као што

видиш све сама нерешива питања, о сваком можеш сто година причати а за педаљ га нећеш с места помаћи. Свеједно, РАЗМЕЊУЈЕМО МИСЛИ, што би рекли ови у новинама, увек исте мисли, шта ћемо кад немамо других, свако се зубима држи за оно мало што је у животу смислио, и не одступа јер нема куд: за корак да узмакне, упао би у понор вечитог ћутања.

Ево, један пример размењивања мисли: «Није тачно – каже ми уврећени српски родољуб – да је уласком у ово свако понешто и добио и изгубио! Други су, углавном, добили, једни више, једни мање, а ми, гледајте, на шта смо се свели! Пре уласка у ово имали смо државу, сад немамо ништа. Ћирилице све мање, ако славиш православну Нову годину, смеју ти се као да си Папуанац!»

"Добро, кажем ја, али ко нас је натерао да напустимо јулијански и прихватимо грегоријански календар? Практични разлози, трговина и саобраћај, укључивање у европски промет. Имали смо да бирамо између традиције и користи, изабрали смо корист. То је прилично разумљиво. Оно што не разумем јесте на кога се данас љутимо, коме то пркосимо славећи "нашу" годину, које смо се драговољно, после оног рата одрекли. А слично је и са потискивањем ћирилице: ми се сами пребацујемо на латиницу, а онда се повремено тргнемо и надамо вику, као да нам неко подваљује."

А тек приче о Србима и Хрватима – то је да ти се смучи... Сећам се, 1960, тамо, у Колумбасу, била једна поп-група, скупљали се суботом по подне, крај гробља, и сатима певали. Међу осталим стварима певали су и куплет: CROATS AND SERBS/GET ON MY NERVES.

Ово је, драги мој Петровићу, најбољи коментар наших народних проблема који сам у свом животу чула, поклик из здравих груди, из чисте главе, све што се ОБЈЕКТИВНО, СА СТРАНЕ, о нама може рећи. Ваљда су ти младићи уочили колико се наши саплеменици и у белом свету не трпе, покушали да уђу у узроке те мржње, па кад нису успели, отресли су се целог питања једним двостихом: CROATS AND SERBS/GET ON MY NERVES. Биће да више од тога и не заслужујемо.

А о великанима – по којима се мери озбиљност једне заједнице – шта да ти кажем... У последње време овом свету велики и јаки људи нису потребни. НЕМА КО ЈЕ НЕЗАМЕНЉИВ, КОГА НЕМА БЕЗ ЊЕГА СЕ МОЖЕ – то су мудрости по којима се овде народ управља. Свако ти овде верује да је способан за било које место у државној управи, привреди, науци, и уметности, пошто се својим очима уверио да те послове могу обављати људи без икаквих интелектуалних врлина. Против најбољих, против саме идеје врсности, води се начелни рат. Већ је школски систем задојен борбом против ЕЛИТИЗМА. Циљ му је да изједначи способне и неспособне, вредне и лење, да унизи прве и охрабри друге. Исто је и у привреди: успешни су приморани на солидарност са неуспешнима. Сва зарада иде на покривање губитака и на одржавање машине која је замислила овакав поредак. Све што је било ниско и осредње здружило се и кренуло да оспори Логос, да понизи памет, обезвреди снагу и храброст...

Вероватно се зато, поред осталог, одавде и бежи у свет. Нема, ваљда, човека који бар једном није пожелео да побегне.

Недавно сам путовала са неким сељацима из околине Петровца на Млави. Кренули, трбухом за крухом, у Аустралију. Гледам их: жена ломи пилећи батак и даје га старијем дечаку, он га одлаже на плочицу

на којој пише E PERICOLOSO SPORGERSI! Дечак чита неразумљив натпис сецкајући га на слогове и певушећи. Језик којим је до јуче говорио ускоро му, изван куће, ничему неће служити, стајаће под небом као на почетку света и ничему око себе неће знати имена. Млеко матерњег језика згрушаће се и претворити у шећер који се само недељом, код куће, са најближима куша, а пред госте не износи.

Сигурно вас је велика невоља натерала на овај пут – питам сељака. Мора да вам је земља неродна? Сељак ме гледа право у очи, не разуме о чему говорим. Добра је земља код нас, каже одлучно. Па зашто онда идете, питам га. Поћута сељак тренутак-два, па промуца. Тако, ЗБОГ МОГУЋСТВО! Кришом записујем реч МОГУЋСТВО, прво што је необична, и друго, што објашњава један од важнијих разлога због којег се бежи из домовине.

Указало им се МОГУЋСТВО, да оду, држава дала пасоше, штета не покушати. Хитају да виде има ли где је боље. Беже јер су разумели да за све људе који се овде роде нема места, посла ни живота. Али не мисле, као некад, да су за ово ново одливање народа у бели свет криви управљачи. Власт ту низашта није крива. Тужна срца, она пушта да свако иде куд га је воља, а кад се запосли, упућује га да зараду уложи у нашу банку, да не би прекинуо све везе са земљом.

И тако одлазе не мислећи куда иду, као птице кад им дође време. Нови нараштај не гледа ни у којем одређеном правцу, нити од иједне земље очекује да му замени домовину. Одлазе где је тренутно најбоље. Немачка или Шведска, Француска или Америка, све им је исто. Кад им дозлогрди, врате се да предахну, да се подсете на оно од чега су побегли, и опет одлазе, без радости, али одлучније него први пут. О земљама у којима раде говоре равнодушно, с досадом. Франкофилија,

германофилија, русофилија и све друге филије туђе су им и смешне. Они су видели да је великим народима стало до љубави малих и несрећних, под условиом да сами у ту љубав не уносе себе. А данашња младеж, Богу хвала, нема смисла за такве, једностране љубавне везе. Она је свуда привремено: привремено код куће, привремено на раду, привремено на земљи.

Времена су тешка, разбуктала се криза, нико не зна шта носи сутрашњица, а има изгледа да носи горе и од овог данас. Лежимо на дну јаруге, ветар хуји високо, сунце нас обасја тек предвече, па и онда искоса. Вртимо се по рубу круга чије нам средиште изгледа непостојеће. Посрћемо као кловнови у ко зна чијој лудој фантазији. Наша најдубља истина је жалосна и немерљива. Многе године повести су испреметане, читава раздобља замућена. Замењен ред узрока и последица... Стално испливавају појединости о којима се није знало, које ваља уклопити пазећи да се целина не поремети.

Ето, драги мој Петровићу, тако изгледа циљ твоје болне жудње, то је оно што у теби изазива homesickness, mal de paus, heim weh, или како се то већ на разним меридијанима зове.

Знам шта сада мислиш, драги мој Петровићу: да сам према овдашњој стварности од почетка заузела одбојан став. Није тако. Није! Била сам баш расположена за сарадњу. Сви се ми овамо запућујемо са много добре воље, а то што је брзо изгубимо није наша кривица. Покушавала сам да се укључим, још како сам покушавала! Намеравала сам да купим штампарију и покренем недељни лист, лист југословенског карактера, отворен за веома различите статове и схватања.

Моја Копања нема много среће са издавачком делатношћу. Њен први сусед Горњи Милановац, у том погледу јој је далеко одмакао. Надала сам се да ће мој предлог бити повољно примљен и из разлога локалне таштине. Међутим већ код првог распитивања за остваривање моје замисли, наишла сам на чуђење и недоумицу. Да сам им затражила бесповратни зајам, социјалну помоћ, кредит на 25 година лакше би ми изишли у сусрет. На оне који траже су навикли, лопове и проневериteље разумеју или им се бар не чуде. Али да неко хоће у ствар од општег значаја да уложи своје паре – то нису чули, ни видели.

У општину сам отишла први пут марта 1977. Секретар ме упути неком референту, овај одговорном за малу привреду, који ми објасни да то што тражим не спада у малу, него у велику привреду, па удари у телефонирање. Зови сад овог, сад оног, објашњавај да је код њега једна другарица, а пре тога ми се обраћао са госпођо. Напослетку изручи ме извесном Лаковићу.

Лаковић педесетогодишњак, сањива лица, с јаким брковима и косом на раздељак. Управо је завршавао доручак. Смотао велики бели папир, у коме је био бурек. Обрисао њиме уста, па сто, а затим ми се срдачно обратио: - Изволите, седите. Чуо сам за ваше планове и радо бих вам помогао, али нажалост, за то су потребна огромна средства.

- Разуме се да су потребна, али то је моја брига. Спремна сам да у то уложим целу своју уштеђевину...

- А што тај новац не препустите некој друштвеној фирми. Ми, у општини, имамо НИП "Слободу". Ја бих вам то средио...

- Шта бисте ми средили?

- Па то, око улагања личних средстава. Од чисте добити, 49% вама, 51% њима.

- Лепо је од вас што бисте ми помогли, и од њих што би мој новац примили, али то се не слаже с мојим намерама. Ја желим СВОЈ лист, за зараду не питам. Ако што дође, добро јест, ако не, губитак ће бити мој...

- Ако вам је до писања наш лист би вам могао допустити редовну рубрику.

- Своје сам паре сама зарадила, па бих волела да их сама, по својој вољи, уложим.

Лаковић се закашља, па из црева, мукло, рече:

- Бојим се да то неће ићи без дозволе Социјалистичког савеза.

- У закону се тај Савез нигде не спомиње...

- Помиње се, помиње, нисте до краја ишчитали...

- Значи ли да се с ЊИМА морам уортачити?

- Није ствар у ортаклуку. Ви покрећете иницијативу од посебног друштвеног интереса. Друштво мора рећи своју реч о сврсисходности покретања новог листа.

- Какво сад ДРУШТВО? Ако читаоци прихвате мој лист, то ће бити друштвено признање мом труду, ако га одбаце, биће ми јасно да лист није потребан.

- Ово друштво има неке норме... Види се да сте дуго одсуствовали из наше средине.Ток историје се променио.

- Не верујем да је историја своје најважније тајне о будућности најпре шапнула Балкану, Монголији, Анголи и Бенину, а Запад оставила да труне на споредном колосеку. Било би природно да они који су пронашли парну машину, телеграф, Декларацију о правима човека и теорију релативитета, први осете штетност приватне својине, тј. личног предузетништва!

- Поднесите писмену молбу, па ћемо ВИДЕТИ.

Напишем молбу и станем чекати одговор. Пролазе недеље, месеци. Кренем да се распитам. Лаковић ме гледа као да ме први пут види, затим се диже и рече:

- Ваш је предлог идејно-политички неприхватљив. Јесте, то је све што имам да вам кажем. Не, немате право жалбе...

- Дајте ми решење, хоћу да га имам у документацији.

- Добићете га поштом.

Тај Лаковић, није био зао човек, ни изразито глуп. Он просто ни о чему није лично одлучивао, био је, посредно, заклет Тој Ствари. Оно што је о њој мислио ни сам није узимао озбиљно, вероватно би се и претплатио на мој лист, или би га, у потаји, с уживањем, читао, али дозволу да изда, не сме. То не зависи од њега, ни од оног који му је претпостављен, нити од било којег човека на свету. У томе је суштина те ствари. Она је надјачала не само противника него и сопствене поборнике, постала сама себи циљ.

Од разговора с Лаковићем прођу три месеца. Ја већ заборавила, кад једног дана у локалним новинама, појави се оштар напад на ПОЈЕДИНЦЕ који, злоупотребљавајући ПОЗНАТЕ ТЕШКОЋЕ, и користећи ПРАЗАН ПРОСТОР, под ИЗГОВОРОМ прихватања иначе КОРИСНЕ ЗАМИСЛИ о развијању МАЛЕ ПРИВРЕДЕ, покушавају да, обилазним путем, изврше РЕСТАУРАЦИЈУ КАПИТАЛИЗМА. Шта значи покретати, ДАНАС И У НАС, некакав ТОБОЖЊИ «независни лист», изузет од ЈАВНОГ УТИЦАЈА И ДРУШТВЕНЕ КОНТРОЛЕ? Покушавати тако нешто значи вређати жртве које су дале своје животе да би смо имали ово што данас имамо. Такве покушаје треба

спречавати СВИМ СРЕДСТВИМА, укључујући и АДМИНИСТРАТИВНА! Као пример НЕДОПУШТЕНОГ РОВАРЕЊА наведена су имена аутопревозника Ивана Михајловића, који је набавио пет теретних камиона, и моје.

Не знам, драги мој Петровићу, да ли сам ти приказом овог чланка и кроз разговор с Лаковићем успела да представим неке од битних облика Те Ствари? Ево, ипак још један пример: питао си ме зашто сам престала слати књиге и часописе, и, зашто, сама, не желим ништа више отуд да примам?

Слање књига и часописа за тебе је, питање добре воље и времена које ти је потребно да пакет однесеш на пошту. Овде је то нешто сасвим друго. Кад год се нађем пред поштанским шалтером с књигом коју бих да шаљем у свет, осетим се као сумњива особа. Као да то што смерам није до краја допуштено. Додуше није ни забрањено, али боље би било када би се уздржавала од таквих послова.

Прво ти траже да развежеш пакет. Таман си га увезао и сад хајде развезуј. А онда ни то није довољно, него треба да уплатиш доплату за још неког, одсутног, ко ће пакет поново развезивати. Обратила сам се, тим поводом, управнику Копањске поште:

- Поштарина је ионако висока, а сад још и трошкови царинског прегледа...

- То није царина, другарице, далеко од тога. То је износ који треба да уплатите да би вам књигу ОСЛОБОДИЛИ од царине! Да би контрола утврдила да је оно што шаљете доиста књига. То су прописи. Нико се досада није жалио и бунио.

- Зато сте до овог и дошли, што се не жалите и не буните! У друкчијем свету упакујеш књигу како хоћеш и умеш, изјавиш да је у

питању књига, и службеник ти верује. Примени најнижу тарифу, и готово. Рачуна се оно што си РЕКАО. Наравно, има и тамо оних који подваљују, пријаве да је књига а спакују ципеле или хашиш. Такве гоне полицајци, али гоне само њих, не проверавају све одреда.

- У реду, можда је све то тачно, другарице, само ипак не схватам зашто се ви буните. Реч је о ситним парама, а ја сам чуо да сте ви врло богати. Како вас не мрзи да трошите време на такве којештарије? Овде је овако, другде је друкчије. Они се не обазиру на наше узусе, зашто бисмо ми водили рачуна о њиховима? У интересу је сваког грађанина да му отворимо пакет и прегледамо оно што шаље у иностранство. Ви, можда, не знате, постоје пакети који експлодирају, то се сваког дана дешава...

- Код нас?

- И код нас... не баш код нас... у свету... али боље је спречити него лечити, морамо бити будни, ништа нас не сме изненадити, како се то каже... Па и књиге... Шта ако су књиге? У књигама свашта пише. Ако се нека књига код нас слободно растура, то још не значи да је треба слати у свет. Пустите ви Београд, тамо се свашта ради, у Београду можда и може, а за копањску пошту одговарам ја!

- У реду. Има и у Америци позитивних ствари, признајем. Свака част! Али ако ми признајемо њој њено, нек и она нама призна наше. Данас, код нас, и поред кризе, шта видимо? У сваком стану или фрижидер, или телевизор, или електрични шпорет! О томе пре рата обичан човек није ни сањао. Телевизија је унела радост у домове радника и сељака. Преко ње се стално нешто преноси: фестивали и утакмице, посете Тутину и Бајиној Башти. Ко је пре рата знао за Тутин и Бајину Башту?

Појава кризе код нас је једна противречност коју треба разумети и објаснити. Признајем, неке ствари ту ни мени нису јасне. Али се зато, сада, када се појавио проблем нашег дуга иностранству, јасно види право лице капитализма. Оно је зверско и сурово. Прво су осетили потребе наше недовољно развијене привреде за кредитима, навукли нас на танак лед, а сад нам скидају кожу с леђа. Светске банке ајкуле држе нож под грлом. Ја сам за то да им се рекне једно ново историјско НЕ.

Да, тако је то, другарице... И шта сад - ко да плати преглед тог вашег пакета, ако ви нећете?

Овластили га, драги мој Петровићу, рекли му да отвори четворе очи, и он копа и тражи, а не зна шта тражи. Не мисли и не жели да мисли. Задовољан је оним што му се нашло у глави. И други су око њега као и он, нема пред ким да се стиди. Лаж му се увукла у ноздрве, у уши, у поглед и показује му се као једина могућа стварност.

Распитујеш се, да ли народ прихвата Ту Ствар? Народ све прихвата и у исти мах ништа не прихвата. Он пристаје на оно што не може да избегне, а кад морању прође век, одједном се испостави да је у дубини душе све време био против. Народ је као вода: свака му посуда одговара, ако је непропустљива и ако цео у њу стаје. Кад су времена ружна и опасна, он не обраћа пажњу на облик и изглед посуде. Главно му је да се у њој одржава. Он је, и овоме, дао неку врсту пристанка под нејасним условима и на неодређено време.

И људи се навикли, а не виде на шта су се навикли. Нешто им се попело на леђа, срасло им са грбачом, чини им се да без тога што им за вратом стоји, не би могли постојати. Можда би и могли, али боље да не проверавају. Доваљало им се као магла у зимско пре подне, не вреди

махати метлом, палити ватру, хуктати: маглу нећеш отерати док сама не оде.

А оно најлепше, и најмучније што овај свет негује, јесте смисао за издуравање! Ово поднебље лечи од таштине, од наде, од амбиције. На сваком кораку те подсећају да си сувишан, да је игра одиграна, да није час, није прилика, да не вреди и не треба. И људи легли на руду, а сад гледају да лежај умекшају и изравњају. Чак их није стид што им врховник одаје признање за издуравање. Тешко народу кога вође хвале због кроткости и послушности!

А кад су и како, дигли руке? Одговор ми је дао један сељак из Струганика. Рече ми да се презива Мишић, бочни потомак Војводе. У последња два века Мишићи су учествовали у свим устанцима и ратовима, гласали за владине и опозиционе партије. Данас су одвратили главе, не гласају ни за кога и ни за шта. Кад су се и зашто уморили? Поменути Мишић ми је, нехотице, дао објашњење. У њихово село је, после рата, често свраћао судија Јованић, председник нечег високог. Љубитељ природе, редовно је летовао у Струганику, а у доколици је обичавао да разговара са сељацима, како то чине напредни и образовани људи кад сиђу у народ. Стално је понављао: "Ви не знате где живите, овде је лепше него у Швајцарској". Добар човек беше тај Јованић, по речима Мишићевим. Помогао им је кад је било оно око укидања коза... А једном погледа он Мишића искоса, гледа га, гледа, нешто смишља, па рече: "Слушај, Мишићу, ово да знаш: убиј човека, ја ћу те извадити, то могу... Али, ако нешто око политике, Бог те неће спасти, разумеш ли?"

Мишић разумео. За разумевање претњи не тражи се велика памет. Ако мирно радиш свој посао, неће те дирати. Чим неког гоне,

мора да има разлог. ПРИЧАО, је ли? Видиш да је нешто било. Завежи језик, и живећеш с миром. Нигде нема да се прича све што ти дође на ум! Ако има, иди, не држимо те везаног.

Мој синовац лекар у Дому здравља у Копањи. Кад га питам шта мисли о Тој Ствари, одмахне руком или опсује. Ни у шта се не меша, ништа га се не тиче. Жена, деца, кућа, плата, као да осим њих, никог живог на свету нема. Из немоћи и досаде, с временом, заволиш зид пред којим стојиш.

Та Ствар, драги мој Петровићу, има утврђен спољашњи облик, а садржина јој је неодређена. Можеш у њу ставити шта те воља, под условом да се потчиниш њеном оквиру. Њени заклети заговорници труде се да је спроводе а да ни народу не начине превелику штету. Тако мора. Нико више не зна ко је и кад и шта наредио, ни докле ће наредба важити. Век је изнајмио ове гудуре да у њима испроба једну људску лудорију. Свако је жртвован: једни свесно, други на силу, једни уз извесну надокнаду, други сасвим забадава.

И докле може овако? Докле хоћеш. Народ је издржљива рага, навикао је на свашта. Кад се успава, по педесет година не зна за себе.

Пробуди се једном или два пута у сто година, кад је заиста важно, отре прашину с лица, погура у кола, а онда брзо заборави шта је хтео и падне у сан. Толико су га лагали и преводили жедног преко воде да више ником ништа не верује. Слабо ради, а могао би и слабије. Запни, па ћеш имати, кажу му. А он неће да запне, и неће да има. Воли да гледа како се кувају у свом сосу. Сви ћемо пропасти ако се не тргнете, опомињу га они одозго. Само ви пропадајте, ја не могу пропасти, мрмља народ, и уснива.

Та Ствар ће излазити на видело дуго и постепено. А кад се заврши, мало ће ко приметити кад је и како завршила.

Недавно сам, путујући у Амстердам, прошла кроз Немачку. У два-три маха силазила сам на успутним станицама, разгледала градове. Оно што ми је при тим застанцима посебно пало у очи била је једна метална табла, причвршћена негде око половине перона. Та ме табла задивила. Ево зашто: на тој табли био је представљен распоред вагона приспевајућег воза. Макета композиције, локомотива, кола прве и друге класе, спаваћа кола, ресторан, поштански вагон. Док чекаш на перону тачно знаш где ће се који вагон зауставити. На возној карти имаш број вагона, и тако станеш где треба. Кад воз стигне не мораш јурити горе-доле, сударајући се с другима, који су се, као и ти, запутили у погрешном правцу. Закорачиш, и ево, у свом си вагону.

Видиш, драги мој Петровићу, ту таблу нису смислили Маркс и Енгелс, него неки сасвим мали и безимени немачки мислилац. Чини ми се да би за овај народ било много боље да су се повели за тим опскурним швапским филозофом, него што су, предвођени класицима, кренули у епохалну битку за разотуђивање човека и ослобађење рада. Надахнути таквим погледом на свет, они данас не само да не знају где ће који вагон стати, него је неизвесно хоће ли воз који чекају, икад доћи.

Драги мој Петровићу, они који сматрају да се људска судбина може мењати изузетним превратничким напорима, требало би повремено да се издвајају, и да жељено друштво граде искључиво са својим истомишљеницима, који би пристали да опите против своје људске природе изводе драговољно. Онако као што су почетком века радили анархисти, или мормони у Америци, или, још касније Јевреји у

кибуцима и, најзад, хипици у својим удружењима. Мормонима је препуштен одговарајући део земље да на њему остварују своју срећу, а да остале грађене, којима није до таквог усрећивања, оставе на миру. Замисли на шта би личила Америка да су чудаци из Јуте завладали свим њеним државама.

У овом веку многима се учинило да су нашли лек за људску несрећу. Милости за наше заблуде, вапију, у последње време. Човек у нешто мора веровати! У нешто, можда, али не у свашта. Није свака вера, самим тим што је вера, достојна поштовања и дивљења.

А опет, ко зна, вероватно је и ово било неизбежно. Добро је кад се узме у обзир како је некад било! Између идеалне слободе, које нигде нема, и реалног ропства, којег још како има, нађено је средње, најхуманије решење: сношљива неслобода. Са могућношћу бескрајног поправљања и усавршавања.

Знаш шта ми се чини, драги мој Петровићу, да сам баш ја можда, савршен поданик оваквог поретка ствари: пензионисана, паре ми стижу с другог краја света. Толико се не слажем ни са чим око себе да је то већ смешно и безопасно. У ствари – ја сам убеђена, да би Та Ствар највише волела кад би сви уредили живот по мом примеру: кад би им зарада стизала из бела света, у тврдој валути, тако да оне горе не гњавиш својим свакодневним тегобама. Онда би се они могли до краја посветити суптилним теоријским питањима, конгресима, и уопште, неговању лепих традиција.

Опрости, драги мој Петровићу, опрости ми због претеривања, утолико пре што их ја себи не опраштам. Све је као што сам ти изнела, а ништа није само овакво. Бунећи се и негодујући укључујем се и ја у поправљаче света.

Волела бих, наравно, да се, колико сутра, моје процене покажу погрешне и брзоплете. Можда, већ у овом часу, негде нешто потајно сазрева. Допуштено је веровати у тајну, препородилачку снагу народа. Народ је увек у праву. И кад чини оно што ми није по вољи, вероватно иде јединим могућим путем. Његов је задатак да опстане, не питајући за цену. Понекад помислим: мора да постоји неко МОГУЋСТВО које још нисмо именовали.

Атеље 212 – Театар у подруму

Момо Капор

КАБАРЕ ЕМБАРГО

Адаптација и избор песама: Рада Ђуричин
Режија: Ивана Вујић
Сцена: Тодор Лалицки
Костими: Божана Јовановић
Кореографија: Соња Вукићевић
Музичка пратња: Влада Цвејић и Влада Рацковић
Игра: Рада Ђуричин

Аутори песама:

Љуба Нинковић
М.Ђуза – Н. Павловић
Б.Радичевић – Е.Лесић
А.Шантић – Р.Ристић
Арсен Дедић и Момчило Бајагић

Премијера: 18. маја 1994.

Представа је одиграна више од 100 пута, по многим градовима Србије, Републике Српске, у Француској, Немачкој, Румунији и Сједињеним америчким државама.

РТС, Драмски програм , снимио је представу за телевизијско извођење.

На Фестивалу монодраме у Земуну, 1996. **Кабаре Ембарго** добио је награду жирија публике.

Момо Капор

КАБАРЕ "ЕМБАРГО"

Адаптација: Рада Ђуричин

Даме и господо, добро дошли у кабаре "Ембарго"!

Једном давно кренули смо ми
путем којим нису могли сви.
Били смо сигурни у свој хепиенд
у свој диксибенд. (2x)

С много жара свирали смо ми
нашу свирку волели су сви.
Били смо сигурни у свој диксибенд
у свој хепиенд. (2x)

Али време кажу мења све
живот носи, руши све.
Данас још си горе
сутра ко зна где
а свет јури даље
као и пре.

Све ово што нам се данас дешава почело је давно, пре много година. Када нам је деда погинуо на Солунском фронту, а бабу,

самохрану удовицу, обрлатио неки бивши аустроугарски поднаредник који је фарбао косу и оставио нас у дуговима. Касније појавили су се неки пензионисани љубавници, оперетски генерали с војног отпада, и залудели наше тетке – уседелице. Веровали смо да је домовина дама, да ће се развести цивилизовано, без скандала. Нажалост – испао је најгори могући развод, на балкански начин.

Београд је за све крив – огласио се Запад – и окружили су нас блокадом.

ПРВА НЕДЕЉА БЛОКАДЕ

Ко нас све није блокирао? Откад знамо за себе живимо у блокади. Најпре Немци, па браћа Руси, па Американци, па поново Руси, па Руси и Американци заједно. А у међувремену – држали смо сами себе под блокадом и при том смо још морали да изгледамо срећни, и то бог зна како! Да певамо масовне песме, да аплаудирамо и дочекујемо са заставицама од хартије неке белосветске будале.

Али – можда је баш зато наша најчешћа узречица – и била и остала – НЕМА ПРОБЛЕМА! Окренули су нам леђа – нема проблема! Одсекли нас од света – нема проблема! Остали смо сами – нема проблема! И то није израз наше урођене лакомислености. То је израз нашег дубоког, ведрог пркоса, смешак кроз стиснуте зубе, одговор свету који нам је натоварио на врат и сувише проблема да би их жив човек могао решити. НЕМА ПРОБЛЕМА – ЗА ИНАТ!

Даме и господо, добродошли у кабаре "Ембарго". Вечерас ће вас "блокирати" Влада и Влада и увек ваша Рада.

Плове лађе Топчидерском реком
што бих ноћас с малом неком
с малом неком шето.
Ноћи су над градом романтично плаве
већ неколико узастопних дана.
Блудно се грле воде Дунава и Саве
испод зидина Калемегдана.
Звезде се тихо над Звездаром гнезде
Душановац Вождовцу пиће плаћа.
Сењак мирише на покошено сено
и на девојчице из дискаћа.
Плове лађе Топчидерском реком
што би ноћас с малом неком
с малом неком шето.

31 НЕДЕЉА БЛОКАДЕ

Никад горе нисмо живели. Дошли смо до самог краја. Улазимо у банке и питамо има ли пара. Нема – кажу. Кад ћете добити – питам. Не досађујте, жено, зар не видите да радимо? Откуд знамо кад ћемо добити? Можда сутра по подне, можда у понедељак... Замислите неког Американца, молим вас, коме у банци у Њујорку, кажу да нема пара. Сручио би му се читав свет. А ми – још се и хвалимо једни другима како смо ипак били срећне руке и у некој банци успели да добијемо свој новац. Е, зато ја не бих живела у Америци.

Ко би тамо знао да ми одговори на тако једноставно питање као што је, на пример: "Видесте ли оно синоћ?" А овде, уђем у било које

предузеће, сви присутни знају на шта мислим. Одмах знају и одмах одговарају: "Брука једна! Ко га само пусти на мали екран?" Или: "Супер! Појео га, бре, за доручак!" Осим тога, људи су у Америци блазирани. Гледала сам их како зевају са досадом док им човек на пумпи пуни кадилаке горивом. А ја, још увек препричавам како сам случајно, у пола два ноћу, на пумпи код Ауто команде налетела на дизел и напунила ауто до врха. Људи ми нису веровали. Радовала сам се као мало дете. Па, где то има?

А ни у Швајцарској није боље. Била сам недавно у Лозани. Ћерка ми је удата за Швајцарца. Понела сам сто педесет сарми, дванаест кила кора за гибаницу, кајмак, сир, све. Око врата венац љутих папричица. Знам да не сме да се уноси, али дете ми се ужелело. Пита ме њихов цариник шта је то? Хавају, кажем, Хонолулу! Откинем једну папричицу и поједем је пред њим. Понудим и њега. Тенкју, каже, и загризе. Мила мајко, кад се загрцнуо. Сузе му на очи ударише.Само је махнуо руком да прођем. Оне сарме и коре за гибаницу није ни погледао. А моји унуци? – Шта да вам кажем? Швајцарци! Српски не знају... Оне сарме размрљавили... Уби се ћерка преводећи им о каквом се националном чуду ради. Џабе. Остале силне сарме. Јела сам их три дана, гре'ота да се баце. А кафу пију у салону, као да су сами себи у гостима, а не у кујни где је најслађе.

Мени дошло да гледам у шољу. Преврнем је у тацну да се оцеди, кад оно шоља чиста, без соца. Нема у њој ни радости у кући, ни неочекиваног добитка, ни љубави, ни униформисаног лица. Не стоје ни сузе, ни пут. Ничег нема у швајцарској шољи. Празна!

Оj, зоро моја, зоро без осванка
Сунце мило, ал' без бела данка
На те мислим, душо,
без престанка. (2x)

Једном приликом путовала сам за Њујорк. У Америку се званично може ући само из два разлога – пословно или туристички. Business or pleasure. Међу путницима била је и група у црно завијених брђана, која је прелетела океан да сахрани блиског рођака у Њу Џерсију. Са њима је била и сестра покојникова, старица, позната нарикача у свом крају. Чим смо слетели поче да лелече: "Указа се земља та, Америка проклета...Ће остави своје кости, оj, Вукота, црни брате... Куку мени сињој кукавици!"

Полицајац у кабини гледа их својим хладним, модрим очима. У рукама држи њихове пасоше у којима нема ниједне визе, сем америчке и пита као и увек:

"Business or pleasure?"

"Коме си нас оставио, мој Вукота?"

"For pleasure" - одговара њен син, стегнутих зуба, кроз сузе.

А на путу за Њујорк, говорећи о људима из свог краја, испричао ми је ово: код нас, брђана, постоје само двије врсте породица: добре и танке куће! Било какву разлику међу њима, странац би тешко примјетио. Јер углед је невидљив! Али људи из нашијег крајева, будући да се стотинама година држе на оку, пролазећи кроз разна искушења, кроз ратове, суше и пожаре, добро знају како се ко држао и колико је ко могао да издржи. Њихови односи се нијесу промјенили ни

у Београду, ђе многи сада живе, ма колико се Београд разликовао од нашијех дивљих засјелака. Неко је из добре куће, неко из танке! Онај коме је чукундједа прије двјеста година украо овцу, ма колико се уздржавао од тога, украшће бар неки компјутерски програм! У то можете бити сигурни. Онај коме је прадјед "водао" бегу опанке око куће, даће гарантовано интервју неком страном листу у коме ће испљувати сопствени народ, само да се умили туђину и извуче неки мали ћар. То је јаче од њега! Коме је дјед промјенио вјеру, промјениће и партију и домовину и народ за мало западног ситниша и послужитељско мјесто. Не треба га због тога кривити. Од такве је лозе!

Мој свет чаробан и леп
сигурност ми даје, ка новоме води, та
мој свет чаробан и леп
сигурност ми даје, ја верујем у то.
Свако време остаје у сећању вршњака својих
као време лудости, страхова и радости
ал' оно што му даје сјај
то је неко друго време.
Мој свет чаробан и леп
сигурност ми даје, ка новоме води, та
мој свет чаробан и леп
сигурност ми даје, ја верујем у то (2x)

51 НЕДЕЉА БЛОКАДЕ

Драги мој пријатељу. Надамо се да је теби у Америци добро. А ми смо, хвала Богу, већ сви помало луди. Многи Београђани причају сами са собом по улицама. На то више нико не обраћа пажњу. У суботу сам ти срела тетку на Каленића пијаци. Жали се: "Куда све ово води? Радила сам тридесет и пет година као професорка, а сада не могу да купим ни пола киле бораније. Не узимам више ни Политику. Нема се ни за новине. У последње време куповале смо заједно нас четири пензионерке, али су две недавно умрле."

Како тетки да помогнеш – не знам. Прете да ће нам ускоро укинути и телефонске везе са Америком. А и треба! Колико смо само новца трошили на бесмислене разговоре! Сећаш ли се Нове године када смо ти из "Зоре" пуштали драгачевске трубаче. Доводили смо ти једног по једног да ти свирају у слушалицу "Свилен конац."

Плакао си као мало дете док смо се куцали у твоје здравље.

А сада, ето... Узалуд објашњавам да нас Америка не мрзи. Ми смо једноставни људи и не разумемо високу дипломатију. Неко хоће да те бомбардује да би ти допремио хуманитарну помоћ.

Али, не брини, све ће се ово, ипак, добро завршити. Сећам се једном сам била избачена из свих школа у земљи. Нажалост – не из политичких разлога, већ због неоправданих часова. Бежала сам из школе да не бих морала да вадим квадратно корење из неких бројева. Радије сам вадила зубно корење, него квадратно. И тада сам се нашла у свеопштој блокади. Директор и професори који су ми враћали ђачку књижицу, имали су изразе лица као министри Европске заједнице. Против мене су били сви: све школе у Југославији, цела породица,

родитељи мојих школских другова и другарица. Изненада сам престала да постојим. Али како уништити некога ко не постоји? То је немогуће!

У међувремену – директор и неки професори су помрли. Школа је заборавила да сам била најгори ђак и позвала ме, као почасног госта, на прославу своје стогодишњице!

Али шалу на страну. Понекад се и ја уплашим овог нашег лудила... А знаш шта онда радим? Брзо одем на Каленића пијацу, лутам између тезги и гледам гомилице пасуља на коме смо одрасли: тетовски бели, градиштанац, једнопрдац, двопрдац. И сетим се времена кад смо били гладни и сиромашни, када су келнери у "Коларцу" викали кроз шубер у кухињу да сви чују: "Један пасуљ сос месо, без меса, за младу госпођицу." И носача из Книна који су наручивали чувени "Де Гол", празан, го пасуљ без ичега, да би подигли и ишколовали децу. И сетим се бајке "Чудотворни пасуљ", оног дечака који се уз дугу, зелену стабљику пасуља попео на небо. Можда ће и нама пасуљ помоћи да стигнемо до звезда!

Чаробним дворцима журим
Оргуље чујем у тами
Пастир у фрулу свира
Опет нови се рађа дан
Зове ме нестало време
Музика опојног вина
Чујем и звук клавира
Небо празнује овај сан.
Од почетка на овамо
Све се мења непрестано

Зато много снаге треба
Да се крене све до неба. (2x)
Чаробним дворцима журим
Оргуље чујем у тами
Пастир у фрулу свира
Опет нови рађа се дан.
Зове ме нестало време
Музика опојног вина
Чујем и звук клавира
Небо празнује овај сан.

У једној дедињској вили прослављен је први рођендан блокаде! Кажу да је било дивно. И странци и неки наши певали су у хору "Happy Birthday to you..."

Паде ми на памет једна стара дечија игра. Звали смо је: ИЗМЕЂУ ДВЕ ВАТРЕ. Заборавила сам правила, али се сећам да смо се делили у две групе, а један је остајао на средини. Која група успе крпењачом да га погоди – њихов је. Не чини ли вам се да ми, у ствари, читавог живота играмо ту стару дечју игру. На овај или на онај начин: скачемо између власти и опозиције, између својих уверења и компромиса, између својих обавеза и тајних страсти, између запослености и доколице, између брака и љубави, између, између, увек између. Стално између две ватре. Скачемо, скачемо док можемо, а онда, кад нас најзад погоде, немамо више куд. У нечијем смо тиму и више не говоримо за себе ЈА, него МИ и то је крај.

Наш највећи проблем је осећање кривице. Родили смо се у земљи где нас од најмањих ногу убацују у осећање кривице. Криви смо најпре

родитељима који нам целог живота набијају на нос да су се жртвовали за нас. Криви смо учитељици што нам нису подрезани нокти. Криви професорима што не знамо леве притоке Нила. Криви смо мужу, жени, љубавницама, криви пореском одељењу, криви шефовима, а као круна свега – сада смо криви и за овај рат! Нама су заиста потребни психијатри. Психијатри, а не Умпрофор!

Прича се да ће нам Умпрофорце ускоро смештати и по кућама. Свако ће добити по једног Умпрофорца да контролише како поштујемо санкције. Да ли су нам фрижидери заиста празни и да нам заплене последњу кожурицу од сланине. А можда ће, кажу, да нам уведу и контролу вођења љубави. Замислите по једног Умпрофорца изнад сваког љубавног пара. Седи, гледа, бележи и забрањује да се пуши после љубави.

Али и Умпрофорци су само људи. Као што смо за време рата искварили Немце, навикавши их да пију ракију преко сваке мере, да шверцују са нама и поткрадају непобедиву армију Трећег рајха – ни Умпрофорцима се не пише добро.

Ево један пример: Била сам у Крајини. На друму за Врљику стражу чувају Кенијци. У једном тренутку пролази олупани трактор и вуче приколицу са врећама и оружјем. Учитиви Кенијац који је научио неколико неопходних српских речи, салутира и пита прокисле Крајишнике: "Има пуска?" "Нема пуска" - одговара Крајишник. "Писи, нема пуска" - наређује кенијски официр потчињеном и пита другог Крајишника: "Има пуска?" "Има пуска" - одговара овај. "Има дозвола?" "Нема дозвола". "Писи, нема пуска." Сељаци их тамо зову "Black chetnics" и дају им да пију ракију од кукуруза. "Боли глава – кукају Умпрофорци – боли глава! Теско бити Србин. Теско!"

А, богами, и није лако!

Прође и по година, две, а да се, на пример, о Аустралији, читавом континенту, не појави ни једна вест, сем да је неки фармер припитомио кенгура или тенисерка из Мелбурна освојила пехар. О Канади чујемо једино кад избију шумски пожари или неко победи у санкању. Што се тиче Новог Зеланда није морао ни да буде откривен! А ми – стално на насловним странама! Још од доба када су Татари разносили пошту на коњима, па све до програма Headline News CNNX-а.

Знате ли ви колико људи по свету не зна ни који је главни град Калифорније, а већ познаје свако село на путу Книн – Дрниш. Најлепше светске водитељке ломе језик да изговоре име места Врљика. Нема пастира у Крајини који се није сликао за ББЦ или шефа месне канцеларије који није говорио за ЦБС.

У нас су упрте очи целог света. Ако запуцамо у звезде за Нову годину, одмах се састане Савет безбедности. Да се догоди нешто важно на свету, не би имао ко да опише. Сви светски новинари су код нас. Истина сваки други је већ доживео нервни слом, јер не могу да издрже оволико догађаја, а сваки трећи се пропио од муке јер ништа не могу да схвате. Таман утврде да ратују источни бољшевици и западне демократе, кад се испостави да се туку Срби и Хрвати. Међутим ту су и Муслимани, час на једној, час на другој страни, па изроне Албанци, за које се испостави да су Шиптари, али да нису сви исламске вере, јер има и демохришћана. Затим се побуни Санџак, који се иначе зове Рашка, на северу се упетљају Мађари, док на Југу државу траже Македонци. Заправо државу имају, само име немају! Јадни извештачи! Кад се сете Либана, то им изгледа као годишњи одмор.

А у Уједињеним нацијама неко протурио вест да су Срби ушли у Београд! Настала је, кажу, права паника. "Њујорк Тајмс" се одмах огласио: "Ако улазак Срба у Београд остане некажњен – Срби ће наставити да улазе у Ваљево, Крагујевац и Свилајнац, чиме ће им се отворити пут да освоје и изузетно стратешки важан – Чачак!"

Аустријски министар је међу првима реаговао: "То треба спречити свим расположивим средствима, укључујући пре свега – бомбардовање Београда!" А министри Европске заједнице у два дана, обишли су тим поводом: Брисел, Рим, Њујорк, Париз, Атину и Тирану. Међутим – обавивши читав низ консултација у вези са уласком Срба у Београд, неко им је дискретно скренуо пажњу да постоји још недовољно потврђена индиција, да се Београд налази у Србији. "Па, шта онда?" - рекли су министри. То није питање географије, него принципа.

Плове лађе, Топчидерском реком
што би ноћас с малом неком шето.

А знате ли зашто нам све ово раде? Зато што смо сувише дуго живели изван светских правила. Путовали смо и чешће и даље од оних који су читавог живота ринтали за друге да би уштедели и пред смрт видели море. Зато што смо куповали где смо стигли и ништа нам није било прескупо, ако нам је добро стајало. Зато што смо последње паре давали за грофовске напојнице, док су се заиста богати уздржавали од расипништва.

Али, само да знате, многи нам се потајно и диве. Чак се и кладе колико ћемо још да издржимо. Ех, да имам пара и ја бих се кладила на

нас. Погледајте наше фудбалере забранили им да играју у иностранству. Али "Звезда" ипак игра! Игра на свом пољанчету! Има и ривала, нашег драгог "Партизана". Играју духовито, с пуно дриблинга и фудбалске фантазије, играју – ЗА ИНАТ!

А знате ли зашто је фудбал најомиљенија игра нашег народа? Зато што и највећа и најмоћнија сила не може да изведе на терен више од једанаест играча. А тада престају све предности. Остаје само дух, дар и вештина!

Плове лађе Топчидерском реком
што би ноћас с мало неком шето.

А што се љубљења тиче – у томе смо заиста прваци света. Нигде се, ваљда, људи толико не љубе као код нас. Англосаксонци који не воле чак ни да се рукују, запањено гледају како се одушевљено љубимо и на улици и кад примамо награде и кад изјављујемо саучешћа, на стадионима после гола, након закључивања каквог уговора или једноставно онако, јер се нисмо видели два дана! И док се остали цивилизовани свет љуби само по два пута, кад мора, и то у ваздух, изнад рамена, ми то чинимо три пута и заиста се цмачемо и уваљујемо једни другима бркове и браду. Код нас нема преваре!

Истина пуних педесет година љубили смо се и ми по два пута, а онда се некако неприметно, готово заверенички, у наше пољупце увукло нешто свето, нешто што има укус православља... «Три пут Бог помаже!» И не дај боже да се заборавимо, па се после другог пољупца извучемо из загрљаја, пријатељ-правоверник, са благим прекором,

сумњајући да нисмо довољно добри Срби, привуче нас снажно и пољуби три пут. Цмок. Цмок. Цмок. Небески народ!

Осим тога – нигде у свету није лакше успети, него код нас и нигде теже задржати успех. Свачији успех је сумњив, а свачији пад још један доказ да није ни вредело успевати. Код нас најбоље пролазе осредњи, они најдуже трају. Као и аутомобили у време блокаде. Као што знате – најпре се кваре најновији светски модели, јер одбијају да раде кад се у њих успе шверцована мешавина бензина, нафте, воде и труња. Док дотрајали фолксвагени, звани бубе, расходовани фијати, спачеци, југа и не примећују шта се у њих сипа.

А ево и најлепше мисли за протеклих осамдесет недеља блокаде. Сељак објашњава новинару због чега неће да прода жито, већ га мења за вештачко ђубриво: "Паре губе вредност, а ђубре – никада!"

Тражим један нови свет
Стварност мојих жеља свих
Где да нађем његов траг и пут
Тражим један нови дан
Нови простор за све нас
Али нећу моћи сам – то знам.
Свет остаје сан
Стих – немирни зов
А песма иде даље
Као време испред нас. (2x)

71. НЕДЕЉА БЛОКАДЕ

У једном старом шлагеру каже се за Београд да је диван град у коме остати ћеш вечно млад... што је савршено тачно. Последњи пут стајала сам у реду за хлеб 1947, пред бакалницом на Чубури. Четрдесет и шест година протекле су у трену, као какав сан из кога сам нагло пробуђена. И ево ме опет у реду за хлеб, пред истом бакалницом. Разлика је само у томе што сам тада у рукама сем зембиља, имала и бонове зване "тачкице".

Одједанпут – у том дугом реду, примећујем десетогодишњу девојчицу тамних очију и препознајем своју двојницу. Док старији свет у реду помирено стоји и чека, њу никако не држи место. Премешта се с ноге на ногу, врпољи, излази из реда и улази у њега. Још увек је неиздресирана, непомирена. Читам у њеним очима жељу да стигне до хлеба док се не распрода, жилавост и жудњу за светом, наду у будућност... Осећам страшну потребу да учиним нешто за њу, али то је, нажалост, немогуће. Мораће сама да прође исте ствари и исте невоље: да буде гладна и пресита, заљубљена и очајна, да побеђује и да губи... Да би, на крају крајева, доспела на крај реда.

Провела је ноћ на путу
На којем се наде гасе
Остала је сву ноћ будна
У вагону друге класе

У очима њеним море
Свејтлуца јој сол у коси
Она не да да је сломе
Отима се и пркоси

Дјевојка из мога краја
На уснама њеним кушам
Окус првих пољубаца
Окус првих оскоруша

Она памти давне рјечи
Слатке боје завичаја
Она не да да је сломе
Дјевојка из мога краја.

О, Боже, кад ће већ једном да се договоре, па да знамо на чему смо. Ове године неизвесности упропастише нам нерве. Верујте – Немци су, у своје време, били много хуманији. Када су ми 1941. срушили кућу на главу, нисам стигла ни да се уплашим, а камоли да стекнем трауме. Ниједан психијатар није на мени зарадио... И Американци су 1944. такође били хуманији. Бомбардовали су нас док смо се мирно туцали јајима, на Ускрс, кад смо то најмање очекивали. А сада – ово расправљање како да нас униште, у најмању руку је неучтиво. Препиру се пред нашим очима како да нас сатру. Шаљу изасланике да питају на који начин бисмо најрадије отишли на онај свет. Полако, од глади и изолације или брзо, чисто и сигурно, као што

то већ хигијенски умеју да изведу англосаксонци. Нико не пита хоће ли нас то мало и болети.

И док наше најотменије девојчице сада раде као гардероберке у Њујорку, као конобарице у Паризу или бебиситерке у предграђима Лондона, читам у новинама – Французи опет навалили на Норвежане и Јапанце да им забране лов на китове. Жао им је китова, изумреће...

Кад смо били мали играли смо се и "Шуге". То је једна од најнесрећнијих и најпоетичнијих игара из мог ратног детињства. Сећам се – стојимо у кругу и бирамо ко ће да буде шугав: ен ден дину, сава рака тину, сава рака тика така, елем, белем, буф, триф, траф, труф, Америка буф! На последњем слогу прст се заустави на неком од нас, баш као што се заустави руски рулет, тачно изнад нечијег птичјег куцавог срца, које и не желећи доспева тако у свет убица и убијених. И он је – ШУГА.

Остали, који су тог пута имали среће, беже од њега, падају, посрћу, разбијају колена, само да избегну додир малог шугавца. Док он – изабран да буде заражен и преноси своју заразу – трчи за њима, трчи колико га ноге носе, трчи лудачки, са жељом да неког дотакне, да се ослободи те несреће, да своју срамоту и усамљеност подели са другим. Али трчећи понекад се умори и мора да седне не неки камен или циглу да поврати дах. А остали тада – пресрећни због његове слабости – окупе се око њега и скачући вичу: ШУГА, ШУГА, ШУГА...

Ој, горо моја ко те тако љуто клео
ко те тако љуто клео
Остала си пуста, остала си сама
Све соколе твоје понела је тама

Све си горо ређа, камо круне с врха

Ко ти вите јеле и борове скрха

Ој, горо моја

Једанпут – негде на Западу – нашла сам се у неком великом супермаркету. И нисам знала где сам. У Бриселу, Женеви, Паризу, у Риму? Вина су се налазила на истом месту као у било ком западном граду. Осамдесет врста сирева, четрнаест врста хлеба, касе исте, продавачице исте. И тада сам схватила да западни свет опет гради вавилонску кулу, џиновску, вавилонску самопослугу! Али разгледајући њихове сиреве схватила сам и то да се млади чачански сир не може паковати! И одједном ми је синуло: можда је у томе тајна што нас не подносе. Не дамо се паковати!

Али у њиховој нетрпељивости према нама нема ничег личног. То су све фини, лепо васпитани људи којима је заиста жао несрећних градова и људских жртава. И они имају децу! Али морају да рашчисте терен за темеље на којима ће бити подигнута вавилонска самопослуга. И нервира их што се ти народи буне. Па и они ће добити место на некој алуминијумској гондоли... За почетак да продају шљиве, фудбалере, море... Зашто стално помињу историју. То је прошлост. Запад је окренут будућности. Подиже се вавилонски супермаркет!

Ово је овде Балкан, земља из сна

Између моћних сила, добра и зла

Ту свако може бити душман и брат

Сваких педесет година избије рат

Ову су земљу правили и ратници и песници

и различити богови

Ово је овде Балкан, мирисни цвет

Тотално неразумљив за цео свет
Ту свако може бити душман и брат
Сваких педесет година избије рат.
Ову су земљу правили и ратници и песници
И различити богови

100. НЕДЕЉА БЛОКАДЕ

Прави градски лудаци готово су ишчезли. Један од њих био је Пера Балон, познати београдски звездаш који је ишао из кафане у кафану и до бесвести понављао: ШТО СЕ КАЖЕ – ЗНА СЕ. Нестали су ти прави градски лудаци, али је лудило постало масовна појава. И заиста – ако је шизофренија цепање, подвајање личности – онда смо, мање више, сви зрели за клинику.

Једна половина нашег бића је за мир, друга жуди да се освети за нанете неправде. Чезнемо за љубављу наших пријатеља који су остали на непријатељској страни, а у исто време их не волимо, јер су нас издали. Спавамо у Београду, а сањамо о мору. У нама се боре хајдуци са дипломатама. Један део нас је историчар који опомиње на прошлост, други футуриста што нас вуче у будућност. У нама се сукобљавају патријархални Срби и космополити којима је потпуно свеједно где живе. Ако то није лудило, онда, шта је? Хоћемо ли и како ћемо се на крају саставити и ко ће победити у нама – видећемо.

Тачно на стотом километру јужно од Београда, покрај аутопута, налази се друмска кафана која је име добила по џиновском храсту. Ова честита старина опаљена је громом који га је расцепио на двоје. Тако сасушен и распукнут, својим изненадним падом, могао би да побије оне

испод себе. Због тога је управа мотела, са све четири стране, поставила дрвене табле са натписом: ЗАБРАЊЕН ПРИСТУП СТАРОМ ХРАСТУ. Окружен овим упозорењима подсећа на Србију. Свратила сам недавно до старог храста. И гле, чуда! Као да ме је ошинуо гром. Немогуће! Из старог, умирућег стабла избила је снажна млада грана, а на њој је треперило, на поветарцу, нежно тек пролистало лишће. Види ти старца! Помислих, са олакшањем.

Преживећемо – то знам. Само се за љубав плашим, без које је тако суморно живети на овоме свету. Помози нам Боже да никога не замрзимо.

Не питам ништа јер знам да знаш
Ја знам да знаш
Потпуно сами на овом свету што није наш
Немој да бринеш кад срце зна
И небо зна
Ти имаш мене а тебе ја, а тебе ја
Једино то се зове љубав
Једино то ти треба сада
И ти и ја у овом граду
Лек против мрака који влада
Једино то се зове љубав
Једино то нам треба сада.

Поштована и драга публико, на крају још само једна напомена: Овај Кабаре не бисте гледали да није било помоћи спонзора. Данас је просто немогуће направити представу, снимити филм или објавити књигу без спонзора. Ништа без спонзора!

Ја чак верујем, да кад једанпут умремо, да ће и на читуљама писати:

Уметник је сахрањен захваљујући следећим спонзорима:

Ковчег – "ПИНЕКС", производња савременог намештаја, УБ.

Превоз до гробља – "ТАХИ ТРАНС", Нова Пазова.

Генерални спонзор – БЛЕСИНГ ЦОНСАЛТИНГ Д.Д.

Плове лађе топчидерском реком
што бих ноћас с малом неком
с малом неком шето.

Атеље 212 – Театар у подруму

Драгомир Брајковић

ОПОРУКЕ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Приредила и казује: Рада Ђуричин
Костим: Божана Јовановић
Музика: ЦД – Уметност Боре Дугића

Премијера 21. априла 1998.

Рада Ђуричин посветила је ову представу сећању на свог оца протојереја Маринка Ђуричина – Поп Маринка, и премијерно извела на дан његовог рођења.

Представа је имала преко 120 извођења. Гостовала је по многим градовима Србије, Републике Српске, у Енглеској, Шведској, у Сједињеним америчким државама, у Канади...

Играна је много пута и по школама, студетским домовима, црквама…И још увек се , повремено, игра.

Рада Ђуричин направила је и сценарије за четвороделну ТВ серију о Десанки Максимовић у продукцији ТВБ, и играла улогу Песникиње.

Драгомир Брајковић

ОПОРУКЕ ДЕСАНКЕ МАКСИМОВИЋ

Адаптација: Рада Ђуричин

Верујем у пролеће љубави и његове бујице
Верујем у небеса лепоте

Верујем у душу дуге, праскозорја и сутона

Верујем у антене што их носим у сновима.

Верујем у слутње, стрепње и наговештаје

Верујем у призвуке.

Верујем у болове који се зорама лече

У срца, која може све ранити.

Верујем у сећања на детињство омађијано

Верујем у радост праштања.

Ево, шта сам забележила у свом дневнику 1941.године.

Срела сам једног војника.

"Ви сте песникиња?" - упитао ме је.

"Јесам."

"Пишете ли још љубавне песме?"

"Наравно. Кад год сам заљубљена."

"Зар и сад кад се пуца?"

"Уза сва зла, љубав не може умрети. Док је ње, има наде. А где има љубави, мора бити и песама о њој."

Познала сам те кад снег се топи
топи, и дува ветар млак
Близина пролећа душу ми опи
опи, па жудно удисах зрак.

С нежношћу гледах стопа ти траг,
траг по снегу белом;
И знадох да ћеш ми бити драг,
драг, у животу целом.

Па, да. Тако је то...

Али људи ко људи, по природи су љубопитљиви, па питају, распитују се... Добро, ево... Родила сам се у селу Рабровици, али тамо сам била само неколико месеци, па су ме онда однели у Бранковину, родно место моје мајке. И Бранковину сматрам својим завичајем. У њој сам учила не само основну школу, него сам, и као гимназијалка и студенткиња, све своје зимске и летње распусте тамо провела. У

Бранковини, у дедином забрану, завичај је и многих мојих песама које сам написала и у младости, и као зрео човек. И тај мој завичај носим увек у себи. Па, да ! Још како!

Свака стопа земље тамо је мени знана
Мириси што се дижу са шума и са њива
Знам какво је небо у које доба дана
Какво весеље тамо и каква жалост бива

Завичај ми је много дао. Ту је заметак мог духовног и телесног здравља, а, наравно, и заметак неких завичајних заблуда и претераности. У њему сам научила најбољи језик екавштине, и мелодијски и синтактички, као и по богатству речника. И завичај је, већ у раној младости, изградио у мени човека са гледиштем на морал и на свет. Везао ме за велике вредности наше прошлости и учинио ме отвореном према свим крајевима наше земље. Али и поносном, жељном да и други мом завичају поклоне исту љубав и поверење. Ту, у Бранковини, завирила сам Србији у лице и у душу, и знам да Срби нису неке цвећке, од севапа су и од ината, могу бити и овакви и онакви... Али засигурно знам и ово: Србија је велика тајна.

Не зна дан шта ноћ спрема
Нити ноћ шта зора рађа
Не зна грм шта суседни грм сања
Нити птица шта се догађа
Између грања

За природу свог завичаја посебно сам везана. Сећам се зима у мом детињству – праве поетске зиме, са снегом, са леденицама под стрехом, са бајкама залеђеним на прозорима. Сећам се кад су пролећа била онаква каква их песници опевавају: април зелен, мај цветан и благ. Сећам се како су у августу падале звезде, а у касну јесен кричале дивље гуске... Сада се све то помешало и збркало у природи. Још је само чисто и јасно у сећању. Па, да! Много тога још само живи у сећању...

Тамо, у мојој Бранковини, иза уже ограде, уз саму цркву, налазе се споменици Ненадовићима – мојим духовним прецима. А уз њих леже моји прадедови – више од сто година – свештеници Петровићи, досељени из Херцеговине пре Првог српског устанка. Моја мајка потиче из те породице. Била је вредна, строга, осетљива, изразито правдољубива и волела је да чита. Била је здрава, изродила је осморо деце. Умрла је у Београду, у 92-ој години живота.

Док нам је мајка била жива, чинило ми се природним што постоји. Као што је природно да око нас постоји ваздух, сунце, да теку реке и дува ветар. Међутим, кад је умрла, најједном сам се осетила као у пустињи, стравично сама, мада су ми биле живе сестре и браћа. Најједном су се пробудила у мени кајања због огрешења о њу... И дан данњи ме мучи што једном нисам хтела да јој увучем конац у иглу. Учинила сам то тог јутра више пута, па ми се није поново прекидало писање. А, ето, мучи ме... Мучи ме и то што сам многе часове које сам могла њој посветити, посветила себи, и што се нисам умела умиљавати. Ваљда због неког патријархалног стида помешаног с поштовањем... А и наша мајка, која нас је можда највише волела, никад нас није, као неке друге мајке, миловала. Ако сам од оца наследила неку обдареност, од

ње сам наследила добро здравље и интелигенцију. Она је схватала озбиљност мога рада и чинила је све да ме ослободи обавеза које је могла на себе узети. А њих није било мало, јер отац нам је умро рано, у 41-ој години живота. А мајка је желела да нам пружи могућност да сви завршимо факултете, а брат учитељску школу, да "наследи" оца.

И никада није сумњала, ни у нас своју децу, ни у наше пријатеље. Свако од нас имао је бар по једног друга и скупило би нас се, понекад, по двадесеторо, али она је уживала да госте скромно почасти. Волела је оне које смо ми волели. Када су наши рођаци приговарали што сам се удала за "голју" Руса, а могла сам "бирати", мајка је одговорила: "Бирала је онако како је гајена!" Хвала јој и данас за то, као и за све, када је на нашој страни била.

Сећам се детињства нашег
Кад је мати сва уморна и жута
Ваздан шила:
По осам хаљина
Осам капута
Осам кратких кошуљица
Све док би светлост с брда
Кроз прозор лила

Често одем у мој родни крај. Дедова кућа је и данас тамо, у поседу мени блиских и драгих. Па шетам, као некад, шумом. Ходам тако, па ударим на воћњак. Једном, у шљивику, тресу шљиве неки момак и један старији човек. Ја их поздравим, а они ми узврате:

"Ходаш?"

"Ходам", велим.

"Од којих си?"

"Од Петровића, од којих је моја мајка. Ја сам Максимовић, мој отац је био учитељ у Бранковини."

"А, ти си Десанка Максимовић, наш народни песник – вели ми стари. Твој отац, покојни Михајло Максимовић, био је славни учитељ, таквога више никада нећемо имати."

А младић ме упита: "Ти сигурно овде састављаш?"

"Па... Састављам, кад ми падне на ум."

"Е, онда, ајде, са срећом" – кажу ми они.

Лепо, зар не?! То се ретко доживи!

А мој отац био је учитељ и све. Родио се у Ваљеву. Био је веома обдарен педагог. Сећам се, у дане када су се ђацима делиле оцене, мој отац би на зидове школске зграде постављао велике мапе свих континената тако да наши сељаци виде шта све има на земаљској кугли, да не мисле да је цео свет у Бранковини и Ваљеву. Осим тога учио је ђаке како се гаје пчеле. Па је имао један врт, из кога породица није јела, а у коме је расло свако биље које је могло да расте у Бранковини. Па је учио ђаке да калеме. Сећам се дође један сељак, па каже: "Директоре, онај мој све по кући покалеми!" Мој отац је осећао да је живот много шири и сложенији, па ђаке није учио само абецеди, него их је за живот спремао. Да не буду слепи код очију. Био је велики родољуб, стало му је било до будућности народа. Познавао је његову прошлост, умотворине и обичаје. Васпитавао је личним примером. Умро је од пегавца 1914., у Ваљеву, на војној дужности.

Зашто ли је у осмеху имао нечег детињега?

Зашто ли је журио увек као да му је зима
и као да иде испод каквог стега?
Зашто му је раме било дигнуто
као крило херувима?

Можда је крај божанског неког сапутника
хитао, и хтео се дићи до његовог стаса;
Можда је зато падала светлост са његовога лица
и топлина из његовога гласа

А песме пишем у ходу, немам писаћег стола. Свикла сам тако од младости, кад сам своје прве песме, у Бранковини, писала на пању, па је тако остало. Најрађе пишем кад сам сама, а то бива ноћу или у пољу, у шуми. Тада сам највише своја, сабрана. Или у возу, на путовањима. И не кријем да припадам онима који верују у инспирацију, у онај срећни тренутак кад су све способности у човеку будне, кад се човек са свом васионом повезује као да је стострука антена на планети... Али није ме стид ни да признам да сам мало песама оставила онаквим како су написане у налету надахнућа. Најчешће – тек после рада на њима исказивале су оно што сам хтела рећи.

А како се постаје песник? Мора мама за то да те роди. Па, да! Тако је то! Песник је цело биће, недељиво. Песник је друштвено биће. Њега, како каже Шантић, "све ране свога рода боле."

Било је то у некој земљи сељака
на брдовитом Балкану
Умрла је мученичком смрћу

чета ђака
у истом дану.

Дечака редови цели
узели се за руке
и са школског задњег часа
на стрељање пошли мирно
као да смрт није ништа

"Крвава бајка" није написана песма, она се родила. Сећам се добро тог јутра. Одлазим у Прву женску гимназију, у којој сам радила као професорка књижевности, а из које сам те 1941. била удаљена. Одлазим да посетим своје ученике, кад преда ме бану човек, косе пуне сламе, сав изгребан и само рече:

"Све нам ђаке у Крагујевцу побише."

Дрхтала сам од бола и све је у мени било готово. Песма се родила. Ишла сам кући полако, као да носим капљицу воде на длану.

За уметника је бол драгоценији од радости. Среће пролазе брзо, а бол дуго остаје и пробуди најдубље, највредније мисли. Нагони човека да се уђути, да живи у себи. Али касније и бол прође, спусти се у "подруме доње", како каже народна поезија, и онда се опет радујемо сунцу и животу. Живот има свој почетак, трајање и крај. И тако га морамо узети. У томе и јесте човекова снага и величина.

Осећам да досад све је било шала
мога срца врела,
да још ником нисам своју љубав дала

колику бих могла и колику хтела.

Да има у мени цела нежна плима
речи неречених
да бих срце могла поклањати свима
и да опет доста остане га мени.

Пита ме један студент, мислим да је то било у Италији, у Барију: "Јесте ли ви филозоф љубави?" "Јесам, сине, кад већ не могу да будем актер!"

Нема у љубави теорије. Срце то не познаје и не признаје.

Знам да ви млади имате потребу да волите. Али морате знати да све има своје време. Не ваља ништа прерано почети, брже се остари. А не ваља ни прекасно... Сећам се, у Игалу, моја сјајна, млада терапеуткиња вели како нема времена за љубав. Грешите, мила моја, кажем јој ја – за послове време неће утећи, а за љубав може, ако је нађутите. Све у своје време!

А ја сам још зарана осетила колико љубав помаже, штити и даје подстрека, али и колико зна нанети бола. И зато сам се, морам признати, увек бојала крајњег доживљаја љубави. Кад дођеш у оно љубеће, волеће стање – сав си рањив... И због тога мислим да је љубав најлепша док је још жеља. Док се чезне, замишља и чека.

Све је много лепше донде док се тражи
о чему се само тек по слутњи зна

Потом дођу неке друге лепе ствари, али нису те. Али немојте мислити да ја сумњам у младе. Напротив.

Ја верујем у широке видике младих срца. У ваше инстинкте за недокучиво и необјашњиво, само, ето, имам потребу да дајем савете! А, богами, и мени би их требало давати, и поред свег мог животног искуства! Ево, ја радим посао који волим. Али желим да радим само то! Е, не може. У животу има обавеза које мораш обавити, волео, не волео! Хтео, не хтео. Рецимо – мени је најстрашније да ушивам дугмад. Радије бих избрисала цео прозор, него да ушијем једно дугме. А као у инат, кад кренем на пут – неко дугме фали!

А путовања обожавам! Моје, малтене вуковско, путовање кроз народ, по селима и градовима, од школа до касарни – пружа ми велику радост. Кад кренем у неку забачену, сеоску школу увек замишљам да ћу у њеним клупама наћи неког будућег Вука коме треба помоћи. Јер природа је велики социјалиста, она духовна блага праведно дели и чини да се велики људи рађају и по колибама. Путовања су за мене заиста празници! И људи, богу хвала, зову са свих страна. Али понекад – звони телефон и неко, однекуд каже: "Ми смо одлучили да дођете код нас!"

"Е, па нисам ја одлучила" - кажем, јер не волим кад ми се ишта намеће.

А после ми буде жао. Знам да сам погрешила. Јер ја бар познајем свој народ. Знам да имамо леп језик, али знам и то да, углавном, говоримо сиромашним језиком. Једино кад псујемо, е, ту нам је језик богат, разноврстан и сочан! Ево, још један пример како грешим. Сломијем једном руку, већ у позним годинама – када покрете треба – како је говорио Иво Андрић – прилагодити узрасту и сачувати фасаду

(Баш тако је говорио – сачувати фасаду!) и мени, после тог лома кажу – не брините – то ће проћи. Знам да ће проћи. Све је пролазно. Али се последице осећају целог живота! Ето, и поред свег мог животног искуства и ја често не мислим на последице, ни кад нешто радим, нити кад говорим.

Али било је и лепих, смешних сусрета. Рецимо са Јованом Дучићем. Виђали смо се на састанцима Српског пен клуба, у кафани "Српски краљ." Једном, хвалећи моју песму "Зелени витез", каже ми Дучић: "Написали сте лепу песму, испуњава задовољством, али хоћу и то да вам кажем – не верујем да би ваш драги могао бити задовољан да само уздише под љиљанима."

А кад сам сломила ногу, а често су ми ове коске пуцале, сретнем Бранка Ћопића. "Побогу, Десанка – каже ми Бранко – чувајте те ноге. Нисте стонога, па да можете сваког дана ломити по једну."

А недавно сусретне ме нека жена, сва раздрагана:

"Тако вам Бога, јесте ли то ви?"

"Кунем се, ја сам. Само, која?"

"Ама, она, за име божје! Она!" И смеје се, хоће да ме загрли.

"Е, јесам. Она сам!" - Смејем се и ја, и тако се мимоилазимо, обе пуне смеха.

Тражим помиловање
за безазлене
за њине зачуђености недогледне
за људе вечно малолетне
за утописте.

За оне што увек у прикрајак стану
које свака мала ствар раздрага
с којим се сваки радосно сретне.
За тихе, за сетне
за оне сасвим друкчије од мене
и за оне са мном истоветне.

Неке се књиге догоде, као и песме. Али и оне су, уствари, дуго припремане. Мало је шта случајно. Тако је и са књигом "Тражим помиловање." Почела сам да прелиставам "Душанов законик" и наједином као да ме је мања ошинула. Избила су еруптивно из мене моја схватања о правди и кривди, о казнама и опроштајима, о грешнима и праведнима... Пишући те песме, осетила сам као да ми је срце стало на место, како народ каже. Осетила сам да је то што чиним добро. Јер "Душанов законик" својом суровошћу, нарочито према женама, дао ми је право да тражим самилост за оне које други презиру, мрзе, којима нешто замерају.

Царе Душане,
тражим помиловање
за жене каменоване
за њене саучеснице, помрчине ноћи,
за мирис детелине и грање
где су пале опијене
као препелице и шљуке,
за њине животе презрене,
за, неудостојене самилости,

љубавне њихове муке.

Све што бива, мора бивати. Све што је постало, морало је постати. Није из беса никло. Чак и разбојници! Можда нас баш они спасавају да ми то не будемо. Ко зна?!

Моје борављење у завичају помогло ми је да на најбољи начин, без потреса и траума, појмим или бар назрем живот, да се ничему не чудим и да се мало чега бојим. Сећам се да је у Бранковини, поред мога прозора где сам спавала, ишао пут до гробља. И ја сам још као сасвим мала знала да људи умиру, да их после тога стављају на кола и да их мој деда, који је био свештеник, води у гроб. И ту су већ почеле моје прве озбиљне мисли: "Где ће душа тога човека? Њега ће у земљу, а шта ће са његовим мислима, где ће се оне сместити?" Касније сам, без великог напора, схватила да је човек после смрти отишао са овога света и да смо у томе – како народ каже – пред Богом сви једнаки. И онај који је измислио светлост, Никола Тесла, на пример, мора у таму. И онај који воли живот мора да умре. И лекар који спасава живот болеснику, исто умире. Као и велики композитори чију музику још слушамо.

Али, зачудо, све те најприродније ствари личе нам на неправду, чудимо се и бунимо против њих. А можда је то, ипак, велика правда природе. Њених закона се не тичу никакве изузетности. Оно што остаје, то су дела – уметничка, пре свега. Владари из лозе Немањића, Хребељановића, Лазаревића оставили су иза себе цркве и манастире и по њима их се народ сећа. Дечани, Студеница, Грачаница, Лазарица, Милошева, Манасија, по неколико векова су надживели оне који су их зидали.

Грачанице, да си нам бар јабука,
да те можемо ставити у недра
и загрејати студену од старости,
да нам бар пољима око тебе нису
предака давних расејане кости.

Да те бар можемо подићи на Тару,
у каленићку порту те пренети,
заборавити ликове по твоме олтару.
Грачанице, кад бар не би била од камена,
кад би се могла на небеса вазнети.

Разлоге и корене мог патриотског осећања треба најпре тражити у томе што ми је отац био велики родољуб. А онда – што сам рођена у устаничком крају, што сам расла у Бранковини, завичају Ненадовића. И зато што сам се васпитавала на народној поезији, што сам живела уз људе који су је знали и ценили је, који су се трудили да поступају према њеним моралним и родољубивим узорима.

Ја свој народ волим, али моја љубав никога не може да повреди. Волим његове врлине, али их не величам, и не жмурим пред његовим манама. Видим их, и понекад ме итекако заболе.

У току Другог светског рата, у оно пустошно ратно време, одлазила сам Исидори Секулић. Једном ми је забринута за судбину нашег народа, рекла: "Нисмо сви за пушку. Не могу је сви понети. Окупатор би волео да сви кидишемо главом о зид и да сви нестанемо. Али наша је патриотска дужност да што више Срба преживи ово зло."

Ове мудре Исидорине речи, упила сам у себе и прихватила их као свој став.

Тражим помиловање
за земљу убогу куда војска прође
Јер земља је таква,
она се гуши од барута и метана,
она воли да се греје уз огњиште где пастир грањем потпирује пламен,
земља друштво човека иште,
земља као родна грана
воли да јој човек спусти руку на раме.

Ја сам из свештеничке породице, расла сам крај цркве, не знам да ли је то утицало или сам тако рођена – тек – нити сам умела, нити сам волела да некога увредим. Нисам вређала, нисам пакостила, нисам завидела... Па, добро – то је и природно. Али, и ако би мене неко увредио, то не би дуго остајало у мени. Ево, замислите лопту. Она је округла. Ако је притиснете прстом – док прст стоји – лопта је удубљена. Склоните прст, лопта је опет округла. Ето, тако и моја душа. Прође дан, и ја заборавим на увреду која ми је нанета.

Али увек сам волела да идем својим путем, да га ја крчим, да ја проналазим... А шта је песник?

Песник нема рода,
Века, ни порекла.
Као зрак
Он је био,

јест
и биће.
Он је богова добро
и откриће.
Он је заувек
као брег и река.

Али оно што је дивно то је што сада, одједном, имамо тако много песникиња у нашој земљи. И младих, и млађих и старијих... Као да се неки вулкан отворио. Просто – то је земља на угару која је почела рађати и не зна шта ће од себе. Сви су песници, па кад коме дође прилика да се изрази. Кад кажем сви – то не значи математички сви. Али то је и доказ да поезија није класна ствар, нити физиолошка, већ ствар духа. А ми јесмо народ од духа! Песнички народ!

Тражим помиловање
драги Царе
за оне које су се од ране младости
приволеле царству поезије,
које трепере као брезе
и месечином се заносе
као барка.

за Јефимије, за Свете Терезе,
за сваку Сафо и Јованку од Арка,
за све занете и недовршене,
и за мене.

Кад у себе погледам, видим се увек непромењеном. Оно што ме је мучило у младости – мучи ме и сада. Увек сам била обузета мишљу о пролазности, а и данас ме та мисао, такође, узбуђује... Стално ме прати неизбежност одласка са овога света. Вероватно сам због тога и написала толико љубавних песама.

Јер човек се, сваки човек, не само песник, љубављу брани од мисли да ће једном заувек отићи. Или – веровањем – то му је од природе дата биолошка одбрана – да ће се у детету продужити.

А иза мене – остаће речи стихом оковане. Оставићу своје мисли, сећања и снове заробљене у крлетке речи. И по њима ће се знати да сам постојала – једно време!

На дан моје смрти
састаће се они
што почињу тек
љубав да слуте.
О поезији мојој младић говориће
слушаће га девојка главе погнуте.
И учиниће им се
да надгробно појање
радосно звони
и сваки час
кроз гробљанско грање
тражиће се погледом они.

А неземаљско моје биће

што на свету више нема циља
још једном за собом осврнуће се
да љубав што је на дан смрти никла
узблагосиља.

Човек има један живот и у њему све уради. И добро и лоше. Па – или сачува људско достојанство или остане да се застиђује и племену и времену. Да, тако је то...

Љубичасто позориште – Риге од Фере 4

Лидија Николић

БИТИ НИЧИЈИ

Приредила и игра: Рада Ђуричин

Музичка пратња – виолончело: Ладислав Мезеј

Премијера 24.априла 1999.

Представа је припремана и извођена у време бомбардовања.

Одиграна је 12 пута.

Лидија Николић

БИТИ НИЧИЈИ

Адаптација: Рада Ђуричин

МУЗИКА

ГУТЉАЈ СУНЦА

Ноћ
стрма као моја улица.
Пењемо се у сусрет зори.

(Колико пута сам само у слутњи
препешачила ову ноћ
чекајући на почетак...
чега?)

Уморио ме сопствени сан
најежен пред свитање
згрчен у куту зеница
нејасан самом себи.

Да ли ће се збити чежња

(ватра које нигде нема)
Сред мог густог срца
пренасељеног тамама

Дошао је час!
Ништа не смета олуја
пољупцу
у мраку рођеном
(палом плоду поноћи).

И гле! Ветар је стао.
Под пазухом већ ниче нови дан.
Гутљај сунца ме плави.
Топи снежну страну мене.

Волим што ме у недељно јутро
хваташ за руку и водиш. Волим што
бираш аутобус према натпису који ти
ништа не казује. Волим што се
смејеш и кажеш: "Лепо звучи!"
(Тако човек креће у љубав
Привлачи га натпис и
каже: "Лепо звучи!" Пушта да га
љубав одвезе у непознато. И никад
не зна где ће стићи. И никад не слути
докле ће га све то довести.)

Из загушљивог сна
ти ме водиш у предео без суза
у који се ступа кораком тишине
где сунце закорачи у ноћ
и нема тамне стране неба
корак ти је несигуран
јер и ти си овде гост
замишљам твоју постојбину
трагам за шумом у којој си рањен
окружен трњем јер си ружа
с надом да је спас заједнички
из удеса који свако од нас
мора да одболује сам

Уселио си се у мене.
(Као сунце у кишни дан.)

Расцвао се у мени.
(Као нежна биљка на ђубришту.)

Након искушења туге
срећа ме је пронашла...

(Грешка! У томе је можда грешка.
Беспомоћно чекати да нас сред
гомиле спази лице среће.)

Неки људи срећу вребају
ЛУКАВО
ПРОРАЧУНАТО
СМИШЉЕНО
ПРЕПРЕДЕНО
СТРПЉИВО
Подметну јој ногу
Шчепају је за врат
Стегну јој руку
(Једнога дана она им се
немоћна пода...)
а ја чекам незнано лице
среће (твоје лице!)
да ме обасја милошћу
одувек наивно предана љутој
заблуди
да се лице среће заслужује
добротама

МУЗИКА

УЈЕДИ НЕБА

Он се оградио трњем
заплашен да га вребам
опхрвана жељом
да продрем тамо
куда ни сам не залази

на дно себе
где га сенке плаше
несклоне поразу
који им ја нудим.

Мамим те да одјекнеш
обасут звуцима –
истрајаваш нем
никад наг предамном.

Никад наг пред собом
тражиш себе у муљу
потом на сунцу после кише
у огледалу радости
набоденог на трн бола
проналазиш себе закопаног
али не износиш на светло дана
нити проносиш кроз тмине
чак ни своју сен
пепео бића.

Истрајаваш нем
никад наг предамном.

Прекопала сам те као земљу
Оскрнавила као гроб
Срушила као дотрајалу страћару

(АЛИ ТЕ НИСАМ НАШЛА.)

Реновирала те као стару крчму
Асфалтирала те као забачен сокак
Рестаурирала као фреску
(ОСТАО СИ ИСТИ)

Наша љубав
у опасној близини непостојања
хода по леду,
хвата ветар очима.
Сумња јој се с леђа
прикрада
газећи јој сенку –
смели траг успомене.
На челу јој ноћ
прашњава од звезда –
горких уједа неба.

Говорио је
да је стрма стаза
да је понорница
литица водопад
град из ведра неба
Говорио је
душа је справа
за мучење

Говорио је
ватра ме гаси

МУЗИКА

МИЛОВАЊЕ ДНА

Већ је крај.
(А зар се нешто догодило?)
У свемиру баш ништа.
(У космосу мог срца
све су звезде пале.)

Преселио си ме
из бајке
у тужбалицу.

О СНУ МОЈ КОЈИ СИ ПОСТАО
ЖРТВА

О ГОРКО МОРЕ ЗА МОЈЕ БЕЛЕ ЛАЂЕ
Лебдим светом РАШИВЕНА
РАСПОРЕНА
РАЗЛИВЕНА

Змије пузе
по мени изнутра

Разједа ме понор

што се пропиње
из нутрине

Ходам по себи
ко по минском пољу
ко по живом блату
и где год станем
у рану згазим
(Твоје никад и
моје увек
лицем у лице.)

Љубим реч УВЕК
одана њеном чару
као да је познајем.
(А нико не зна шта она значи!)

(Можда баш зато!)
Само непознато љубимо
са сигурношћу
јер оставља довољно простора
за нас саме.

Сенке се шире, срећа се сужава.
(Као кад ти блато уђе под нокат,

јер си миловао дно.)

И ноћ
И дан
И цвет И дрво
УЈЕДАЈУ МЕ ЗА ОЧИ
И трава
И земља
И пут
И стена
ПРЖЕ МИ СТОПАЛА
Све си отровао
својим присуством.
Све си оковао
својим трагом
ОДЛАЗЕЋИ НЕТРАГОМ
(Је ли било тако и пре?
Било је.
Је ли прошло?
Прошло је.)

Али у чему је сврха свега тога?

што ћемо прво веровати –
па после схватити
да није требало да верујемо

што ћемо зато патити –
и после схватити
да није требало да патимо.

Зар је мудрост и утеха спознати
пролазност и обнављање свега?

Зар је сврха постојања
чекати да све прође
и опет дође
само да би прошло?

ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?
икад рећи неком хвала за бол
овај бол што жуди да постане
моја највећа љубав
вечити сапутник
најверније друг
истинско поднебље
ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?
из свега изаћи
непоправљиво утешен
несавладиво снажан
равнодушан
насмешен над збивањима света

тако мало сличан себи

некадашњем
окамењеног ока
окамењеног срца
али
сам
свој
ничији
ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?
примити као дар драгоценост патње
лудила
смрти
самоће изаћи из понора
прогласити дан за рајски врт
кроз који корачаш усправно
непоправљиво спреман на све
неуништив
смео
сигуран
поносан као творац
који је из ничега створио свет
сам сасвим сам
ДА ЛИ ЈЕ МОГУЋЕ?

МОГУЋНОСТ ЦВЕЋА

Стално вичете да има излаза.

Ја то и не поричем.
Док постоји смрт – излаза има.
(Тек кад неко укине ту могућност
наћи ћемо се сви у безизлазној
ситуацији.)

Кад те све напусти
дође време да и сам себе
напустиш.

(Одвој се од себе.
Учини праву ствар.
Ниси више у моди.
Одбаци себе.
Пресвуци се.
Хаљине смрти
неподериве су.)

Кад те сви напусте
дође време да се
лишиш себе.

СМРТ, КАКВА ЈЕ?
Тако сам нестрпљива да је
упознам!
(Када је твој посетилац сувише спор
потрчи му у сусрет!)

СМРТ, КАКВА ЈЕ?
Да ли је лепа као живот?
Или ружна као живот?
(Сигурно је и она дволична!)
ЛЕПА
    јер те спасава ружноће живота
РУЖНА
    јер те лишава лепоте живота

TENTAMEN SUICIDII: конопац
жилет
пиштољ
нож?

TENTAMEN SUICIDII: скок са моста
скок кроз прозор
скок под точкове?

(вапим смрти лепе смрти ружне)

Понекад зажелим пуцањ
па да никну булке из мене
Или скок у празнину
да се преплаше птице

Да се занишем као лист

па да ме присвоји гора

Тражим мост и реку
да поред дна упознам и рибе

ВАПИМ смрти лепе смрти ружне
стазе којима досад нисам ходила
замке које су пут ка слободи
слепе улице којима се стиже до
бескраја

ХТЕЛА БИХ
ал хладно је под земљом

ХТЕЛА БИХ
а како да им понудим
могућност цвећа
у замену
за моје наге очи

ХТЕЛА БИХ
ХТЕЛА БИХ...

Снивам срећу
да се лишим себе

ПЉУСАК ТИШИНЕ

Уносе ме у кола.
Дан спаран и врео. Тело клоне у
наручју сна.
Хватам очима спасоносне сенке
лишћа.
Возе ме.
Целим путем певају. Возач и
болничар.
Неку народну, нашу.
Возе ме.
У шали укључују сирену. Смеју се.
Певају.
Стижемо у двориште.
Предамном зид. Огроман, бео.
На њему плавим, великим словима
пише:
"ДОБРО ДОШЛИ"
Стижем уз песму, тамо где сам
добродошла.
На Губеревац. У лудницу.

Ни покрета. Ни гласа.
Руке су ми везане. Ноге су ми
везане.
Спутана сам. Окована. Претешки

тегови. Вуку некуд доле.
МАМА
МАМА
(И у смрти, као и у животу, остајем
беспомоћно дете. Не разумем
ништа. Дозивам. Тражим спас.)
ВОДЕ
ВОДЕ
(Одазива се тишина. Глас ме
напушта. Враћају се очи.)
Гледам. Изнад мене дрвени крст.
Плав.
Умрла сам! Лежим, већ
сахрањена, и гледам крст свој.
Плав! Ваљда зато што сам млада,
ваљда због реке и неба.

Одједном, разум се шуња и мили
кроз моје тело... Плави крст је само
дрвени рам прозора крај болесничке
постеље. Још сам с ове стране
живота. Враћам се из таме, роним
ка светлости...
Али већ ме сустиже магла, док се
непозната лица примичу. Они су у
белом, али их моје очи већ облаче у
црно. Гута их тмнина, заједно са

мном.
(дијагноза)
психијатру
хитан случај
сопорозно стање свести
акутна интоксикација
апаурин диазепам
у циљу суицида

Знам већ, водиће ме кроз
ходнике. Хиљаду белих ходника.
(НЕЋУ, НЕЋУ)

Искежена сестра, звук потпетица,
утегнута сукња, длан под мојим
лактом (да не посрнем!)
Знам већ, отвараће се врата.
Хиљаде белих врата.
(НЕЋУ, НЕЋУ)

После бујице светлости
боје, топлоте звукова, остају
скамењени човек и угашени вулкан.

Поглед изнад наочара, ћелаво
теме, бели мантил.
Хиљаду ЗАШТО

ЗАШТО

ЗАШТО

("... јер је љубав јака као смрт...")

Ако хоћете опет МЕНЕ, вратите ми
ону кишу. Само киша може да ме
врати. Киша...али не било која.
Постојала је само једна, прва и
(последња), спасоносна (и
смртоносна), из које је никла
немогућа срећа...

(наш први дан Ада Циганлија
пљусак сред тишине врбе збијене
једна уз другу твоје мокро лице
коса напуштена колиба)

У праву сте. Ја сам као вулкан
заљубљен у човека. Не зна како
да му се приближи осим лавом.
После бујице светлости, боје,
топлоте, звукова – остају
скамењени човек и угашени
вулкан...

МУЗИКА

ГОНИЧИ СРЦА

Урођени у немогућност
наоружавамо се осмехом
скривамо очи на дно чаше
и промукло дишемо
као гоничи срца
навикнути на време
у коме је чекање
једина извесност.

ОСВЕТОЉУБИВА КРВ

По брадавицама, рече, још по
нечему, рече, осећа се да је
њена утроба у благословеном
стању.

... подсмех мојој чежњи за
смрћу... двоструки живот... ни овај
ми није потребан... сад се удваја...
да пад буде потпун

Као рањена звер јечим у својој
јазбини, зидови ослушкују. Можда
још неко! Неко, нерођен,
непостојећи, нежељен. Склупчан у
дну мог бића.
(ЛИЦЕ ДЕТЕТА – СКИЦА ЗА

ПОРТРЕТ ЛУДОСТИ)

Треба га спречити у његовом
настојању да досегне светлост!
Овде нема ничега, ничега!
Шта се то са мном збива?
Дођи! Грди ме! Не дај ми да
грешим! Ја то, са чежњом и
поверењем, очекујем од тебе.
Од кога бих другог.

Али ти шест дана ниси дошао.
Само понекад, јавиш се, да кажеш
да то није страшно. (Ништа није
страшно што се догађа другима.)

Мислиш да моји јауци служе да их
прикачиш себи на груди као
ордење... а мој одбегли живот као
ореол за твоју светачку главу...
хоћеш слаповима моје крви да се
поносиш... моју пропаст да
прогласиш за свој престо... мој
понор за свој врх...

БЕЖИ ШТО ДАЉЕ

да те крв моја осветољубива не
пронађе
да те моји јауци не науче својој
вештини

да те мој одлутали живот не поведе
са собом
да те мој понор не погледа у очи

Знам већ, водиће ме кроз
ходнике. Хиљаде белих ходника.
(НЕЋУ, НЕЋУ)
Искежена сестра, звук потпетица,
утегнута скуља, длан под мојим
лактом (да не посрнем!)
Знам већ, отвараће се врата.
Хиљаде белих врата.
(НЕЋУ, НЕЋУ)
Поглед изнад наочара, ћелаво
теме, бели мантил.
Хиљаду ЗАШТО
ЗАШТО
ЗАШТО
("јер не знам шта чиним, јер не
чиним оно што хоћу, него оно што
мрзим оно чиним...")

Већ десет дана, као уклети,
чамимо у замраченој соби.
(Спојени због једног од милион
разлога које неуки називају

љубављу.)
Већ десет ноћи, гасиш светло,
окрећеш ми леђа. У тами испитујем
облике твог тела и немоћна да
узберем пољубац с твојим усана,
чекам да заспиш. То је мој
тренутак! Тада те додирнем, али ти
то не знаш. Не можеш да се опиреш,
да одговараш ћутањем на мој
безгласни зов, да вређаш
непомичношћу моју жудњу. Јер,
кад пружим руку, ти је страсно
хваташ и стискаш у сну, не знајући
да сам ЈА поред тебе.
Тако варамо једно друго сваке ноћи. Понекад се
питам ко је коме више подвалио: Ти мени свешћу о
поразу, ја теби илузијом о победи?
Твоје недозивање
твоје неприсуство
сатире ме.
Непробојност у коју си се зазидао
опседа ме.
КО СИ ТИ
КО СИ ТИ
КО СИ ТИ
(Шупљи одјек ничега
сустиже ме.)

Спотичем се о свој сан
твојом нељубављу
поражена.

(Потом ноћ
сва посута тобом.)

СВИЛА СЕЋАЊА

Облачим свој бол
у свилу сећања
(да буде леп!)

Облачим свој бол
у крзно успомена
(да му буде топло!)

јер у мени је све
ОЗЕБЛО
ПРЕСУШИЛО
ОСЛЕПЕЛО
Можда ћу из овога изаћи
СТРАШНА
СИЛНА
СВЕМОЋНА
Можда ће ме ова болест
излечити
Можда ће ме овај сан

пробудити
Јер свака немогућност
некад се деси
(па и дан у коме се нећу
сетити тебе)

Проначи ћеш ме кад будеш пао.
Кад престанеш да одолеваш себи.
Кад пустиш на слободу руку
укроћену.
Прекасно.
Прекасно!
Више неће бити зоре
која ће очистити пољубац
у мраку рођен
зрели плод поноћи.
Јер ја ћу се већ скрити
у пределе заборава
као замрзли одјек
твоје могуће свежине
као свенуло цвеће
које не памти пролеће.

(ЉУБАВ ЈЕ)
цвеће од леда у прозору
потом мач светлости
одједном

заробиш погледом
дугу у стаклу
помислиш
можда сам зато живео
и одмах
светлост утихне
збирше утвару
остане
цвеће од леда у прозору

МУЗИКА

БИТИ НИЧИЈИ

ВЕЋ ДРУГИ ПРВИ СНЕГ БЕЗ ТЕБЕ

Тешко је признати, ал слутим да је
наша вечита потрага за другим
бићем, само жеља да дамо облик
својој неодређеној чежњи.
То је нада да ћемо срести своју
мисао која је проходала. То је
жеља да обучемо свој сан у
нечије тело.

Десило се чудо! Мир савршен и
самоћа. Ништа се не догађа. Чак

ни моје свирепо сећање више не
може да ме пронађе.

Лишена узлета спасавам се пада.
Без почетка, за мене нема ни
краја. Одсуство ватре
онемогућава пепео.

Какву си ми услугу учинио! После
тебе сваки јад ми је само трун у
оку, тек каменчић на путу.
Онај ко се усудио да се бесмислу
загледа у очи, а ипак се вратио, тај
је спреман на најтежу мудрост на
самоћу.
Припадати? Страшна реч којој се
стреми: да припадамо неком, да
нам припада неко... Од те вечите речи
ретки се излече.
Ми смо успели!
Најпре ти, за тобом ја.
Не припадати? Само ретки се
одваже. Најпре ти, за тобом ја.
Научио си ме страху који је био
морање, па постао одлука.

Могуће је!

Веруј, могуће је!
рећи неком ХВАЛА за бол, онај бол
што је жудео да постане моја
највећа љубав, вечити сапутник,
највернији друг. Истинско поднебље.
Веруј, могуће је!
из свега изаћи непоправљиво
утешен, несавладиво снажан,
равнодушан, насмешен над
збивањима света, тако мало сличан
себи некадашњем, окамењеног
ока, окамењеног срца, али
САМ
СВОЈ
НИЧИЈИ
Веруј, могуће је!
примити као дар драгоценост
патње, лудила, смрти, самоће, изаћи
из понора, прогласити дан за рајски
врт кроз који корачаш усправно,
непоправљиво спреман на све
НЕУНИШТИВ
СМЕО
СИГУРАН
поносан као творац који је из
ничега створио свет, сам сасвим
сам. Веруј, могуће је!

Тад сазриш и слутиш

У САМОЋИ ЈЕ СПАС

МУЗИКА

БИТИ СВОЈ

БИТИ НИЧИЈИ

Љубичасто позориште – Риге од Фере 4

Данил Гинк / Ф. М. Достојевски

КАТАРИНА ИВАНОВНА ИЗ *ЗЛОЧИНА И КАЗНЕ*

Превео: Новица Антић
Приредила и игра: Рада Ђуричин
Костим: Божана Јовановић
Сценски покрет: Сања Крсмановић-Тасић

Премијера 6. новембра 2001.
Одиграно је 59 представа. И још увек се игра.
Ова представа се изводи на сасвим малим и великим сценама.
Њен живот у Београду одвијао се, до сада , осим у Љубичастом позоришту, на великој сцени Мадленијанума, на сцени "Раша Плаовић" Народног позоришта и у "Кући Ђуре Јакшића". Гостовала је на разним сценама по Србији и такође учествовала на Међународним фестивалима монодраме: у Старој Руси, у Русији, 2002, у Битољу, у Македонији, 2004. И у Кијеву, у Украјини, 2005. На свим фестивалима награђена је за најбољу женску улогу. Радио Београд, Драмски програм, за радиофонско остварење, у режији Нађе Јањетовић, такође је наградио за најбољу женску улогу у 2004. години.

Данил Гинк/Ф.М. Достојевски

КАТАРИНА ИВАНОВНА ИЗ *ЗЛОЧИНА И КАЗНЕ*

Адаптација: Рада Ђуричин

Нека сви виде! Нека сви виде! Како просе милостињу
деца племенитог оца, који је читавог живота служио
верно и честито и који је, може се рећи, умро на служби!

Хоћу да утувите, сви ви, да не смете тако да
поступате са племенитом дамом у невољи!

Ви, наравно, мислите да сам ја била превише строга
према свом супругу Семјону Захаревичу? А то
није тако! Он ме је поштовао. Он ме је врло, врло
поштовао.
Био је човек добре душе!

Седи тако, посматра ме из ћошка... Мене обузме
туга. Дође ми да га помилујем...
А онда се сетим себе:
"Помилујеш га, а он се опет напије".
Ма, он је и сам викао док сам га пијаног чупала
за косе: "То ми прија, то ме не боли, то ми прија!"
Једино строгошћу га је некако било могуће

обуздати!

Само вам то још фали да уђете са капама! Види
оног са капом... Сместа напоље! Напоље!
Поштујте барем мртво тело!

Семјон Захревич није био нимало гори, него,
можда, и пуно, пуно бољи.
А ја, господо, умем и овако да живим.
Иако сам васпитана у отменој, може се рећи,
аристократској, пуковничкој кући. И уопште нисам
била припремана за то да сама рибам патос и
перем пелене.

Ви, господо, нећете веровати. Ви не можете ни да
замислите до које мере смо весело и раскошно
живели у татицином дому.
Татица је био штатски саветник, пуковник и замало
губернатор. Преостајао је само један корачић до
губернататора и сви су долазили код њега говорећи:
"Ми вас, Иване Михаиловичу, ионако сматрамо
својим губернатором."
Ја сам, господо, васпитана у фином губернијском
интернату.
На матури плесала сам са велом, пред
губернатором и другим лицима, за шта сам златном
медаљом и похвалницом удостојена...

Када сам... Када...
На последњем балу код предводника племства...
запазила ме је кнегиња Беземељнаја:
"Је л то оно мило девојче које је на матури плесало
са велом?"

А камер-јункер, кнез Шчегољски, тек пристигао из
Петербурга, одиграо је са мном мазурку.

И намеравао је да дође сутрадан и запроси ме.

Али ја сам му се бираним речима захвалила и рекла:
"Моје срце већ одавно припада другом."

Татица се страшно наљутио.

Али ја сам се за свог првог мужа, пешадијског
официра, из чисте љубави удала и са њим побегла из
родитељског дома. Волела сам га неизмерно!

Он се убрзо дао у карте, допао суда, мало после
и умро.

Пред крај ме је и тукао, али ја сам му праштала.

И до дана данашњег сећам га се са сузама.

Изроде! Где су паре? Где су паре. Семјоне Захарјевичу. Говори! У сандуку је било 12 рубаља. Пропио, све пропио!

ШШШШ! Семјон Захарјевич се уморио на послу. Одмара. ШШШШШШШ!

Семјон Захарјевич је поново у служби и прима плату. ШШШШШ.

Он је отишао код његовог превасходства, а његово превасходство су изволели изаћи из кабинета, наредили осталима да чекају, а Семјона Захарјевича, пред очима свих, за руку узели и у кабинет повели.
"Семјоне Захарјевичу – ја памтим ваше заслуге, рекли су његово превасходство, мада сте лакомислено запали у ту вашу слабост, али, пошто сте ми сада дали реч, а и посао без вас лоше иде – ја се уздам у ту вашу племениту реч!"
ШШШШШШШ!

(Пева. "Тихо тоњет")

Имам част да вас позовем на дању поводом преране смрти Семјона Захарјевича Мармеладова.

Имам част да вас позовем... на дању... поводом
смрти мог супруга ... Семјона Захаревича. На
дању... На дању...

Ах, ти пијандуро! Семјоне Захаревичу!
Упропастио си мене, сада хоћеш и
децу да упропастиш! Чарапе си ми пропио! Не
папуче, ко сав нормалан свет, него чарапе,
чарапе си ми пропио! И кожух од козјег крзна, мој,
лични поклон. И њега си пропио!

Сматрам својом обавезом пред покојником да
га испратим како доликује. Сматрам то својом
обавезом.

Видите овог предусретљивог и великодушног човека.
Ја бих без њега сасвим пропала.

Од послужења? Поред кољива, биће и три-четири јела.
Између осталог и слане палачинке.

Амалија Ивановна, молим вас, позовите у моје име
ону даму са ћерком. Ма, разумете ви о коме
говорим.

Биће ту, такође, и Петар Петрович, најплеменитији и
највеликодушнији човек, са огромним везама и

иметком. Био је друг мог првог мужа и радо
приман у дому мога оца.

Требало би да дође и један важан гост. Родион
Романович Раскољников. Као што је познато, кроз
две године ће преузети катедру на овдашњем
универзитету.

Коља! Коља, дођи да гостима отпеваш једну
песму.

Ајде, сине!... Коља! Коља! Ти си једно неподношљиво
дете!

Онај изрод, Семјон Захаревич, је говорио: "Децу
ћу обући, све ћу уредити."
А већ сутрадан... после свих тих маштарија... прикрао
се као лопов... лукавом преваром измамио кључ
од сандука... и узео све што је остало од иметка.
Све што је било... И пет дана кући не долази.

Можете мислити колика је била моја мука када сам
пристала да пођем за њега. Али после мог првог
брака... родбина ме се одрекла... и ја сам пошла за
њега... јер нисам имала где да одем. Схватате,
господо?
Разумете... како је то кад немаш где?!...

Не! Ви то још не разумете.

Изволите, седите.

Само тренутак, господо!

Пољa!

Пољa... О, Пољa... Па рекла сам ти да то одмах
закрпиш, јер ће се до сутра потпуно исцепати!...
Вода је спремна? Добро, сад ћемо све опрати.

Скини, Лидочка кошуљу... једну ноћ ћеш и без ње
преспавати... Али шта је са Семјоном Захаревичем?

Што не долази тај несрећник пијани?!...

Господе!... Шта је ово? Шта је ово? Кога то носе?
Господе! Господе! Доктора! Доктора!

Коља зна "Салаш". Стално "Салаш", па "Салаш".
Само то певају...
А сада би требало отпевати нешто много отменије...

Не памтим, не памтим...
Сетићу се.

Али, зашто стојите?! Коме говорим? Ајде, ајде!
Седите!
Колико пута треба да вам поновим? Причам и
причам! Хајде, брже!

И шта ви тамо стојите?
Ви нисте за мене Амалија Ивановна, већ Амалија
Лудвиговна. А пошто нисам од те феле подлих улизица,
као господин Лебезјатников, ја ћу вас звати
Амалија Лудвиговна. Мада заиста не разумем
зашто вам се то не допада.

И затворите улазна врата и не пуштајте више никога.
Ко је сад овај? Ко је сад овај кржљави канцеларијски
мољац у усољеном фраку, Амалија Ивановна?
Седите!... Вама кажем, седите.

Сместите госте, Амалија Ивановна, сместите их!

Не разуме. Она разуме само немачки, нашки –
никс! Совуљага!

Сместите госте, лепо вам кажем!

Не чује.

Кога сте то довели са собом? Ко је то? Ко су ови људи? Ја их не познајем!

Родионе Романовичу, ви сте дошли?! Ох хвала вам, хвала, Родионе Романовичу. Хвала вам што нисте омаловажили со и хлеб у моме дому, чак ни у оваквој прилици.

Сви сте сели?
Ej! Амалија Ивановна! А где је она дама са ћерком?... Па ја сам намерно наложила да се позове и та вртирепка са оматорелом ћерком.
Молила сам вас, Амалија Лудвиговна!
И за Петра Петровича, такође. Тог, може се рећи, најсолиднијег од свих подстанара... А и њега нема!...

А где је онај мрски нитков Лебезјатников?
Шта је он себи умислио? Па он је позван из самилости и то само зато што је са Петром Петровичем у истој соби и његов је познаник, тако да је било неучтиво не позвати га!

За кога је припремљено ово послужење?

За све је крива ова сврака. Разумете на кога мислим. на њу, на њу. Погледајте је. Избечила очи,

осећа да о њој говоримо, али не зна шта. Фуј,
совуљага!

И шта жели да нам поручи са том својом капицом?

Хоће да стави свима до знања како је она главна
и да чини част својим присуством.
Јесте ли приметили?!

А ја сам је молила, као жену од реда, да позове
пристојан свет и то покојникове познанике, а
погледајте кога је позвала: некакве суклате, јад и
беду!

Погледајте оног са изровашеним лицем.
Права двоножна слина!

Еј, пане! Јесте ли узели слане палачинке? Узмите
још. Гуцните пиво, пиво! Хоћете вотку?

Гледајте, скочио, клања се. Гледајте!
Мора да је прегладнео, сиромашак.
Нека, нек се наједу... На крају крајева, мало ће
живнути...

Једино се мало бринем за газдаричин сребрни
есцајг...

Амалија Ивановна! У случају да покраду ваше
сребрне кашичице, ја вам за њих не одговарам.
Унапред вас упозоравам!

Не разуме, опет не разуме!
Разјапила уста, седи и буљи. Сова. Права правцата
сова. Буљина са трачицама.

Погордила се... Погордила се та глупа Швабица...
Јер она је газдарица... И милостиво се удостојила да
помогне сиротим станарима. Милостиво! Молићу лепо!
Не схватам само зашто није дошао Петар
Петрович?!

А где је Соња? Где је отишла? А, ту је. Соња,
зашто си чак и на очевој дањи тако расејана?!
Родионе Романовичу, пустите је крај себе. Ту је
твоје место... Сад ће донети и слане палачинке...
Само тренутак, одмах долазим...

Петар Петрович се много извињава. Спречили га
послови.
Био је спреман да од свега дигне руке, само да
би дошао. Али ја сам му рекла да то не ради. И
заиста, било би врло чудно да један тако солидан и
угледан човек, као што је Петар Петрович, буде у

оваквом друштву.

Хеј, пане, хоћете ли нешто жестоко?
Каква олупина!

А што се тиче Петра Петровича, ја сам увек била сигурна у њега. И он, наравно, нема никакве сличности са оним вашим фрајлицама, Амалија Лудвиговна...
Са том вртирепком и њеном оматорелом ћерком које код мог татице не би ни у кујну провириле...

А које је покојник примао само из неизмерне доброте!

"Боса је, боса је" - говорио је Семјон Захаревич – гледајући нашу Лидочку, а прса су му била потпуно смрвљена.

(Пева: Спи младенец...)

Уз помоћ пензије коју ћу израдити, намеравам да у свом родном граду оснујем интернат за благородне девојке.
А рођена сам у Твери.
Имам сведочанство о праву да оснујем школу, милостиви господине!

Позиваћу професоре из гимназије да предају у
мом интернату.
А позваћу и оног уваженог старчића који ме је у
школи учио француски. Он ће пристати да ради код
мене за врло повољну плату...
И Соња ће поћи са мном и у свему ће ми
помагати.

Ви, Амалија Ивановна, једноставно не знате за
изванредне способности Софије Семјоновне: њену
кроткост,
стрпљење, пожртвованост и ученост!

А ови послови око "промене постељине", Амалија
Лудвиговна, су за кућепазитељку, а не за
директорку отменог интерната!
А што се тиче онога да "младе дефојке ноћу
никакво роман не читати", то је заиста недолично и
молим вас да о томе не говорите.
"Ја фама тобро шелела, тобро шелела, а ви мени
одафно гелд за соба не платила."
Лажете да сте ми "тобро шелела!" Јер сте ме и синоћ,
док је покојник лежао на столу, кињили због кирије!

Да! Мој покојни муж имао је туману и то је свима
било познато, али је био човек племенит и добар.
Волео је и поштовао своју породицу.

Једино је било лоше то што је због своје доброте
превише веровао свакојаким развратницима и Бог
зна с ким све није пио...
Са онима који нису били вредни ни његовог блокеја
на ципели!

Замислите, Родионе Романовичу, у џепу су му
нашли медењак: иде мртав пијан, а на децу мисли...

Само пробајте да нас избаците из стана...
Гувернатор је добро познавао Семјона
Захаревича и много пута му био доброчинитељ.
Свима је познато да је Семјон Захарјевич имао
много пријатеља и покровитеља, којих се сам
одрекао због племените гордости, осећајући терет
своје несрећне мане...

Јесте ли приметили, Родионе Романовичу, да су ови
петербуршки странци, углавном Немци, сви глупљи од
нас?
Погледајте ону глупачу!
Важно седи, дигла нос и избечила се! Љути се! Љути
се!...

Као и свака мурдаруша, ви и не знате шта је то
право племство!

Ви, Амалија Ивановна, можда никада нисте ни имали фатера, него сте један најобичнији петербуршки пијани несој и сигурно сте раније били куварица! А можда и нешто горе! А ваш отац, ако га је уопште и било, мора да је био обичан петербуршки одрпанац.
А највероватније оца није ни било. Јер ни до дана данашњег нико не зна девојачко презиме Амалије Ивановне!
А? Ивановна или Лудвиговна?

Уколико још једном дозволите себи да у исти кош трпате свог одрпаног оца и мог татицу, ја ћу вам скинути са главе ту вашу капицу и изгазити је!

(Пева и игра)

Пољa, трчи код Соњечке, брзо. Реци јој да је оца прегазио фијакер и да одмах дође. Трчи, из све снаге!

Истерао си своје!
А шта ћу ја? Чиме да га сахраним? Чиме сутра децу да нахраним? И где ћу сад са њима?
Бог је милостив!
Ех! Милостив јесте, али му није до нас!
Грех! Грех! Опростиће! Речи, пусте речи!

Ево, сада би Семјон Захаревич дошао, мртав
пијан, да га нису изгазили они коњи. На њему само
кошуља, а и она прљава, поцепана. Свалио би се у
кревет, а ја бих до зоре пиркала његову кошуљу,
чарапе његове и дечије, а онда их сушила крај
прозора и штопала до у свануће. Ето, то је моја
ноћ. И шта ту да се говори о праштању...
Ја сам опростила.

Истерао си своје!

Луда! Ја луда?! Пацове судски, бедни извршитељу!
Пацове судски...

Амалија Ивановна, Соња ће донети новац... Па она
је добила жуту књижицу... Она продаје своје тело, јер
нам деца пропадају од глади!...

Ша кажете? Шта? Зар да ме на дан сахране мога
мужа истерају из стана... На улицу, са сирочићима?!

Господе! Зар нема правде?! Кога штитиш, ако
нећеш нас сироте?!
Е, па, видећемо ми још!
Има на свету суда и правде! Има, нађи ћу!

Нека сви виде, читав Петербург, како просе

милостињу деца племенитог оца.

Соња, тебе смо довољно намучили, не желим више.

Родионе Романовичу, објасните, молим вас, тој
лудици, да ништа паметније не може да се учини!
И верглаши успевају!
А нас ће одмах разликовати од њих, одмах ће
увидети да смо племенита породица доведена до
беде.

Коља!

Коља, ти ћеш сада да певаш... Коља, што цмиздриш?
Што цмиздриш?

Господе! Шта да радим са њима, Родионе
Романовичу? Шта са њима да почнем?
Интернат?... Шарена лажа!
Не, Родионе Романовичу, готово је са
маштаријама!
Сви су нас напустили!...

А онај генералчић... Међу нама, ја сам га
гађала мастионицом... тамо у пријемној
канцеларији... Тамо је на столу била мастионица... сви
су се уписивали... и ја сам се уписала... А онда сам

... је бацила на њега и побегла...

О, подлаци, подлаци. Ма, пљујем ја на све. Од сада
ћу их сама хранити. Никоме се нећу клањати!
Никоме!

Али Коља зна "Салаш"... само "Салаш", стално то
пева... а ми морамо сада да отпевамо нешто
много финије...

Памћење, памћење ме не служи, сетила бих се ја!

Сетила сам се... Певаћемо... "Сир л пон да вињон"...
Ајде, децо... Да, француски... То је најважније. !..
Тако ће се видети да сте отмена деца. А то је пуно
дирљивије... Ајде, децо...

(Пева)

Хвала вам, милостиви господине! Хвала! Узмите,
децо...

Ето, још има добрих људи који су спремни да
помогну племкињи запалој у невољу...

А онај генералчић... седео је и јео јаребицу...
Ногама је затоптао када сам га прекинула...

рекавши му: "Ваше превасходство, заштитите
племениту сирочад, јер сте добро познавали
Семјона Захарјевича!"

Ко је овај? Ко је овај?
Шта хоћете од мене?
Шта те брига што идем са верглом, шта те се тиче?!
Ја сам данас сахранила мужа!

Каква сад дозвола?!
Ево, одмах ћемо да одемо, одмах!

Децо!Децо! Коља, Лидочка! Куда ћете?! Врати их,
Пољa... Ти си најстарија... Врати их!

О, глупа, незахвална децо!...
Па ја све ово због вас...

Соња... Ти си овде... Ох, Соњечка, много смо те
намучили... Опрости, Соња, опрости...
Довела сам ти децу... Предајем ти их...

А од мене је доста!...
Готово је кључусе!...

Умоооорило се.... Уморило...

БИОГРАФИЈА

РАДА ЂУРИЧИН рођена је у Вршцу, где је завршила гимназију. Дипломирала је глуму на Позоришној академији и Југословенску књижевност на Филозофском факултету, у Београду.

Глумачку каријеру започела је 1958.године улогом Ане Франк у Народном позоришту, у Београду. После тога постаје члан Југословенског драмског позоришта, где је остварила већину својих улога, у делима Шоа, Вајлда, Достојевског, Шекспира, Фејдоа, Островског, Горког, Александра Поповића, Моме Капора... Остварила је низ улога на Радију, Телевизији и филму и добила више награда.

Гостовала је у САД, Канади, Аустралији, Украјини, Шведској, Грчкој, Енглеској, Француској, Немачкој и многим другим европским земљама.

Посебно треба истаћи да Рада Ђуричин спада у глумице које су и саме иницирале и стварале позоришне представе и ТВ пројекте везане за теме које су је лично заокупљале. И ту се могу уочити бар два основна тока – женске теме и литерарни кабаре.

Бавећи се темом савремене жене Рада је од романа Е.Јонг "Страх од летења" створила истоимену монодраму. Играла је и монодраме Франке Раме и Дариа Фоа "Усамљена жена" и "Буђење". Играла је и песникињу Десанку Максимовић, и у театру и на телевизији, по свом сценарију, који је сачинила од изјава песникиње и њених стихова. Приредила је и играла монодраму "Катарина Ивановна" Данила Гинка, инспирисану ликом из "Злочина и казне" Ф. М. Достојевског. Приредила је и дуодраму о песникињи Силвији Плат "Трун у оку". Сценарио је саставила од писама С. Плат мајци, делова из њеног

романа и поезије. Иницирала је дуодраму Моме Капора "Крај викенда" и најспектакуларнији подухват, на тему односа полова, представу "Госпођа Колонтај", шведске списатељице Агнете Плејер. Била је и коаутор и водитељка феминистичке ТВ серије "Женски род – мушки род".

Други – литерарно кабаретски ток – исто је тако занимљив, као друштвени, али и политички ангажман. Све то сатирично и ангажовано почело је "Похвалом лудости" Е. Ротердамског, па се продужило лиричном иронијом М. Данојлића "Драги мој Петровићу", да би се заокружило урбаним духом М. Капора у представи "О11" и грким "Кабареом Ембарго". Од Капорове прозе коју је адаптирала и драматизовала за сценско извођење, Рада Ђуричин направила је и сценарије за ТВ серију "Кабаре 011", у којој је и играла.

Повремено се бавила и новинарством. Имала је своје ауторске програме на Радију и ТВ, везане за уметност, културу, проблеме свакодневице. И често се бавила јавним читањем поезије.

Јован Ћирилов